

BOSNA I HERCEGOVINA
MINISTARSTVO ZA LJUDSKA PRAVA I IZBJEGLICE
METODOLOGIJA
IZVJEŠTAVANJA U OBLASTI LJUDSKIH PRAVA

Decembar 2017.

1. Svrha i namjena Metodologije izvještavanja u oblasti ljudskih prava

Metodologija izvještavanja u oblasti ljudskih prava (u daljnjem tekstu: Metodologija) predstavlja standardizaciju operativne prakse procesa izvještavanja koja omogućava precizno utvrđivanje elemenata interne i vanjske komunikacije Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH (u daljnjem tekstu: MLJPI), odgovarajuću podjelu poslova te, u konačnici, doprinosi efikasnijoj i efektivnijoj organizaciji rada na izvještavanju i povećanju upotrebne vrijednosti samih izvještaja.

Metodologija je instrument za pravovremeno i proaktivno upravljanje procesom izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora u oblasti ljudskih prava. Promocija i zaštita ljudskih prava osnovna je odrednica savremenog ustavnog poretka u Bosni i Hercegovini (u daljnjem tekstu: BiH), a opći principi međunarodnog prava u oblasti ljudskih prava sastavni su dio pravnog poretka BiH. Stoga izvještavanje o provođenju međunarodnih standarda u oblasti ljudskih prava zauzima centralno mjesto u sistemu ljudskih prava u BiH, tako što omogućava svojevrsnu samoprocjenu države u pogledu zaštite ljudskih prava i uvid u stvarno stanje ljudskih prava sistematskim prikupljanjem i analizom podataka, zakona i javnih politika. Dodatno, državni mehanizmi za izvještavanje doprinose razvoju svijesti o vlasništvu nad procesom zaštite ljudskih prava, osnažuju nadležna ministarstva ili državne institucije, unapređuju održivost ekspertize o ljudskim pravima, podstiču opću društvenu debatu o ljudskim pravima, međuinstitucionalnu komunikaciju u okviru sistema vlasti, te omogućavaju potrebnu institucionalizaciju, tj. formalno uređenje kontakata s institucijama izvršne, zakonodavne i sudske vlasti, zvaničnim institucijama za zaštitu ljudskih prava i građanskim društvom.

Metodologija zadovoljava međunarodno uspostavljene standarde i potvrđene dobre prakse izvještavanja o ljudskim pravima na državnom nivou, s jedne strane, ali i društvenopolitički i ustavnopravni kontekst i specifičnosti BiH, te ljudske i materijalno-tehničke kapacitete njenih nadležnih institucija, s druge strane.

Metodologija je namijenjena prvenstveno MLJPI-u – državnoj instituciji nadležnoj za praćenje i provođenje brojnih međunarodnih konvencija i drugih dokumenata koje je potpisala BiH kao članica Ujedinjenih naroda (u daljnjem tekstu: UN) i Vijeća Evrope (u daljnjem tekstu: VE), kao i za koordinaciju i pripremu izvještaja nadležnim domaćim i međunarodnim institucijama o njihovom provođenju. Također, MLJPI će metodologiju staviti na raspolaganjesvim institucijama zakonodavne, sudske i izvršne vlasti u BiH, kao i organizacijama civilnog društva BiH.

2. Osnovni principi izvještavanja u oblasti ljudskih prava

Izveštavanje o ljudskim pravima je proces koji uključuje pregled prikupljenih informacija o određenom problemu ljudskih prava, njihovo organiziranje i logično procesuiranje, analizu i procjenu, te izvođenje zaključaka i preporuka za buduće djelovanje.¹ Osnovni metodološki standardi izvještavanja o ljudskim pravima uključuju:

- činjenice i analize – izvještaji odražavaju činjenice i analize; zahtijeva se tačan prikaz činjenica zasnovan na prikupljenim informacijama, zasebna analiza, koja podrazumijeva i pravnu analizu i analizu odgovornosti, te procjena eventualnog kršenja ljudskih prava;

¹ Manual on Human Rights Monitoring: Chapter 13: Human Rights Reporting. Pp. 4. Dostupno na: <http://www.ohchr.org/Documents/Publications/OHCHRIntro-12pp.pdf>. Pristupljeno: 28.6.2017.

- povjerljivost i informirani pristanak – prikupljanje informacija zasnovano je na informiranom pristanku izvora informacija uz poštivanje principa povjerljivosti tamo gdje je to neophodno i zakonskih propisa koji se odnose na zaštitu ličnih podataka;
- potvrđene i dokazane informacije – izvještaji o ljudskim pravima zasnovani su isključivo na potvrđenim informacijama; iz ovog zahtjeva proizlazi i potreba da se u izvještajima predstavi korištena metodologija prikupljanja i provjere informacija, u svrhu odbrane integriteta izvještaja, izgradnje kredibiliteta njegovih izvora i potvrde validnosti sadržanih informacija;
- usnjenje ka akciji – odražava se u pripremi preporuka za djelovanje namijenjenih ključnim akterima politika ljudskih prava, od domaćih vlasti do međunarodnih institucija, kao i praćenje napretka u provođenju ranije utvrđenih preporuka;
- rodna osjetljivost – izvještavanje o ljudskim pravima zahtijeva uključivanje rodne perspektive primjenom rodne analize koja procjenjuje rodne aspekte kršenja ljudskih prava, korištenje rodno osjetljivog jezika i rodne statistike.

Također, funkcionalan mehanizam koji pravovremeno i u potpunosti izvršava preuzete obaveze u pogledu izvještavanja i praćenja u oblasti ljudskih prava zahtijeva poštivanje sljedećih principa:

1. princip stalnosti
2. princip sveobuhvatnog formalnog mandata
3. princip političkog vlasništva
4. princip kapaciteta, i to, preciznije:
 - kapaciteta za angažiranje;
 - kapaciteta za koordiniranje;
 - kapaciteta za konsultiranje;
 - kapaciteta za upravljanje informacijama.¹

Princip stalnosti odnosi se na potrebu da uspostavljeni mehanizam izvještavanja i praćenja provođenja međunarodnih ugovora o ljudskim pravima djeluje kao trajna organizaciona struktura čije postojanje nije vremenski ograničeno na period izvještavanja po pojedinom ugovoru. Ako se zadovolji princip stalnosti, mehanizam izvještavanja ima mogućnost da u stalnoj interakciji uspostavi i održava intersektorske veze i mreže koje su neophodne u procesu izvještavanja.

Princip sveobuhvatnog formalnog mandata upućuje na potrebu da se mandat mehanizma za izvještavanje utvrdi odgovarajućim zakonskim okvirom, preciznije razradi u aktima izvršne vlasti, kao i odgovarajuće javne politike koje na prijedlog izvršnih vlasti usvajaju zakonodavni organi.

Princip političkog vlasništva zadovoljen je ako ključni akteri od kojih se očekuje značajan doprinos promociji i zaštiti ljudskih prava budu na odgovarajući, direktan način, uključeni u neke od procesa pripreme i donošenja odluka koje se odnose na mehanizam izvještavanja u oblasti ljudskih prava.

Dodatno, princip četiri ključna kapaciteta preduslov je za funkcionalan sistem izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora o ljudskim pravima.

Kapacitet za angažiranje odnosi se na:

- angažiran odnos i saradnju s međunarodnim i regionalnim tijelima za ljudska prava u pogledu izvještavanja, interaktivnog dijaloga i podršku posjetama delegacija pomenutih tijela u sklopu posebnih procedura izvještavanja i monitoringa ljudskih prava;
- organizaciju i centraliziranu podršku izradi izvještaja namijenjenih međunarodnim i regionalnim mehanizmima za zaštitu ljudskih prava, kao i pripremi odgovora na pitanja, preporuke, odluke i ostalu komunikaciju koja se ostvaruje s pomenutim mehanizmima.

U pogledu snaženja ovih kapaciteta UN preporučuje korištenje alata kao što su godišnje planiranje i korištenje standardiziranih vodiča i procedura za izvještavanje.²

Koordinacija kao jedan od potrebnih kapaciteta mehanizma za izvještavanje procjenjuje se na osnovu njegovog autoriteta i osposobljenosti za organizaciju i koordinaciju prikupljanja informacija i podataka, te njihovu diseminaciju, u odnosu na ostale institucije vlasti i organe javne uprave. Koordinacioni kapacitet ogleda se u postojanju funkcionalne (prikupljanje informacija i podataka po standardiziranoj proceduri) mreže administrativnih izvora (focal points) za izvještavanje i praćenje ljudskih prava, kao i direktnoj participaciji najviših političkih zvaničnika (u rangu ministara) u nekoj od faza procesa izvještavanja, čime se direktno doprinosi vidljivosti i jedinstvenom razumijevanju uloge i značaja mehanizma za izvještavanje.

Kapacitet za konsultacije odnosi se na podsticanje i vođenje konsultacija s nacionalnim institucijama za ljudska prava i organizacijama civilnog društva u okviru mehanizma za izvještavanje. Ovdje treba naglasiti razliku između državnih mehanizama za izvještavanje i praćenje provođenja međunarodnih ugovora o ljudskim pravima i nacionalnih institucija za ljudska prava. Naime, nacionalne institucije za ljudska prava su nezavisne organizacije, koje su dio sistema javnog finansiranja, te imaju ustavni i zakonski mandat za promociju i zaštitu ljudskih prava u državi. S druge strane, mehanizam za izvještavanje u potpunosti je uključen u institucije vlasti s mandatom koji je isključivo usmjeren na izvještavanje i praćenje provođenja međunarodnih ugovora o ljudskim pravima. Ovo je mandat koji direktno proizlazi iz obaveze države da ispunjava i izvještava o ugovorenim obavezama i preporukama međunarodnih mehanizama u oblasti ljudskih prava. U tom smislu od vlasti se očekuje da se u pripremi svojih izvještaja o ljudskim pravima konsultira s nacionalnim institucijama za ljudska prava, ali se izričito odbija mogućnost da ove institucije, u ime vlade, pripremaju izvještaje o provođenju međunarodnih ugovora u oblasti ljudskih prava.

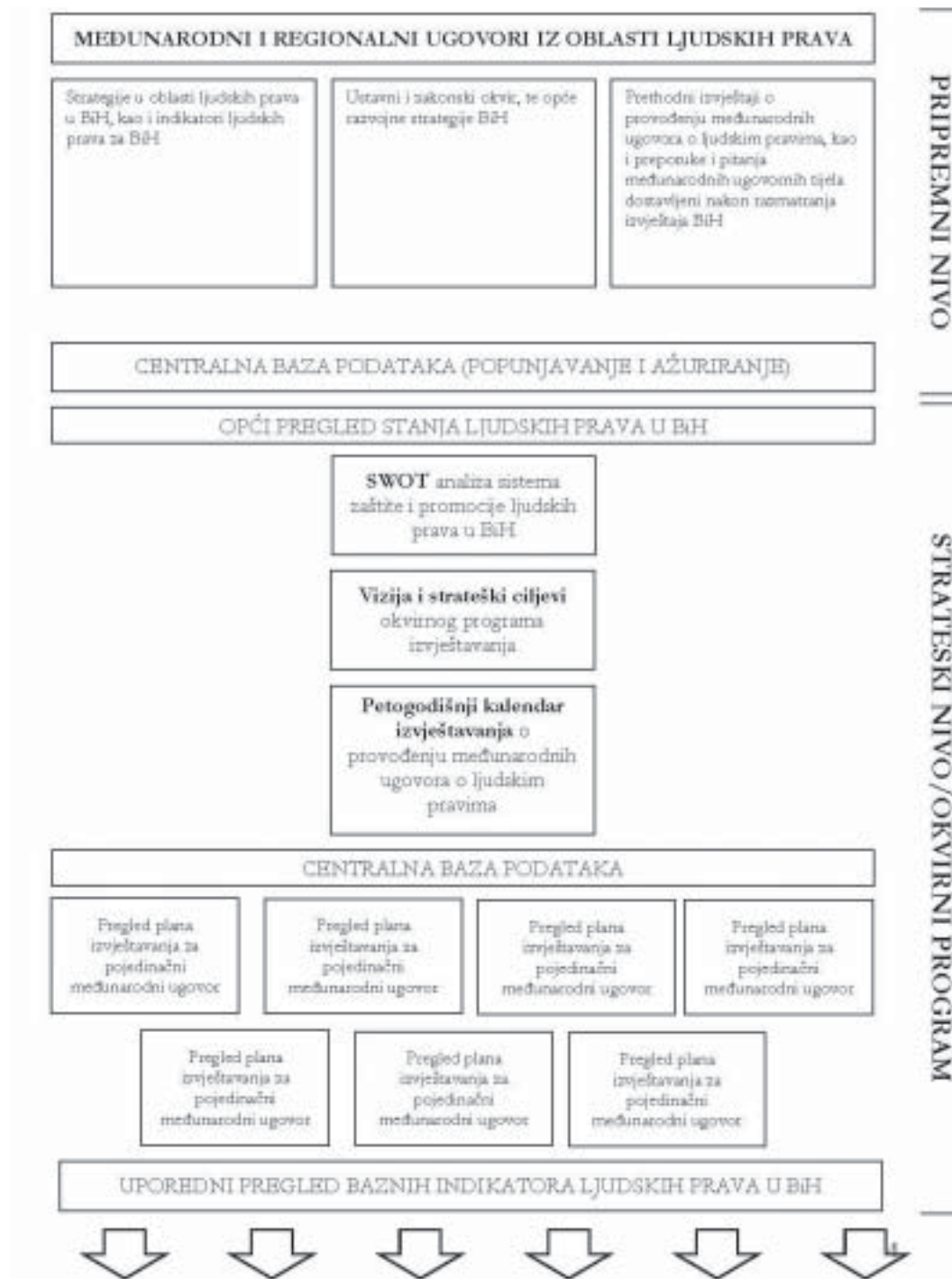
Kapacitet za upravljanje informacijama ogleda se u sposobnosti da se prati izdavanje preporuka i odluka međunarodnih mehanizama u oblasti ljudskih prava, uspostavi pregledna baza podataka s tematski kategoriziranim preporukama, s identificiranim institucijama u čijoj nadležnosti je njihovo provođenje, razvijaju planovi praćenja provođenja i odredbi međunarodnih ugovora o ljudskim pravima i samih preporuka koje se redovno dostavljaju državi.

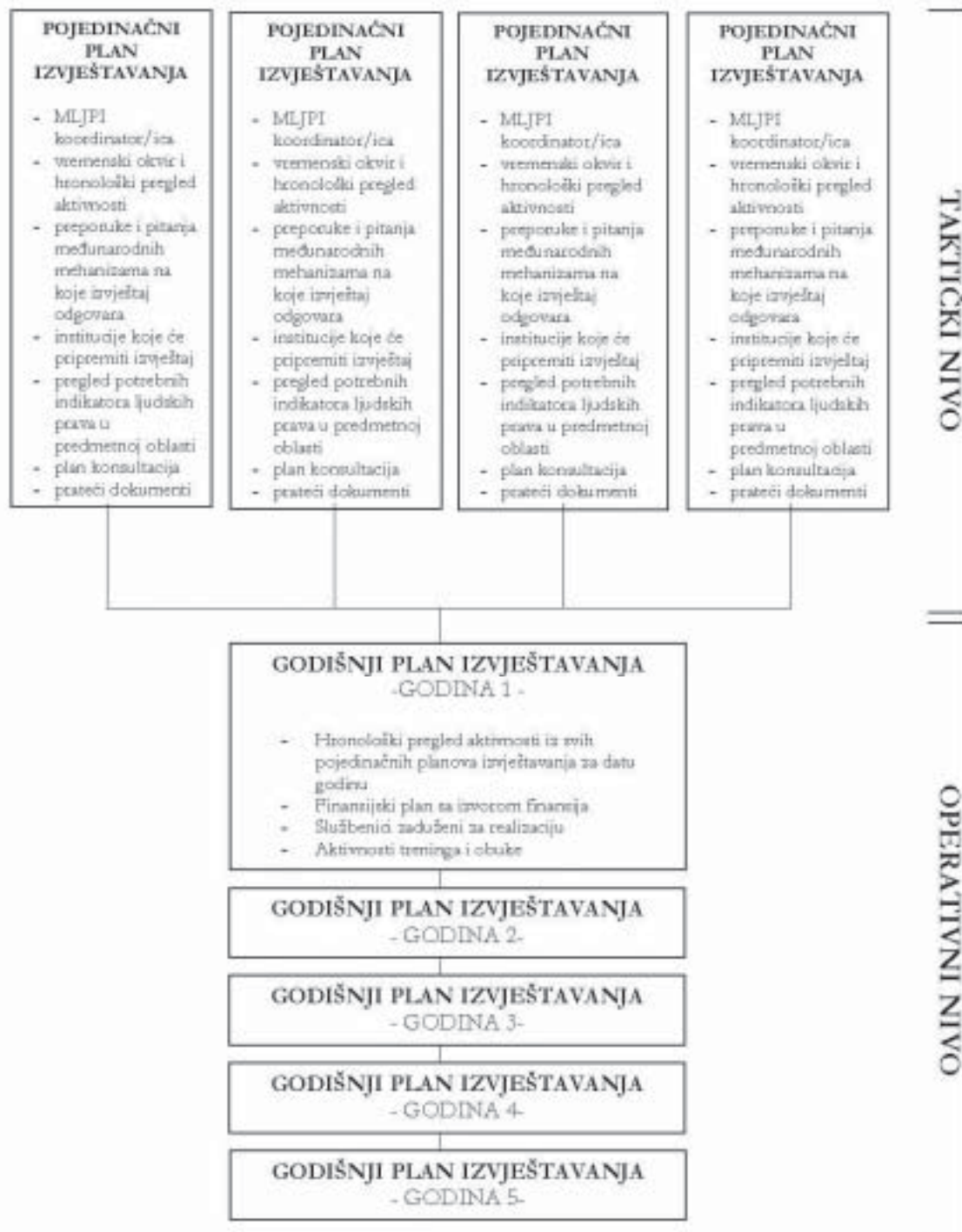
¹ United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights. National Mechanisms for Reporting and Follow-up: A Practical Guide to Effective State Engagement with International Human Rights Mechanisms. Str. 14. Dostupno na: http://www.ohchr.org/Documents/Publications/HR_PUB_16_1_NMRF_PracticalGuide.pdf. Pristupljeno: 28.6.2017.

² Ibid., str. 15.

3. Praktična primjena Metodologije izvještavanja u oblasti ljudskih prava

Sušтина metodologije je planiranje. Ono se organizira na tri nivoa: strateškom, taktičkom i operativnom. Slika koja slijedi predstavlja grafički prikaz nivoa u planiranju izvještavanja u oblasti ljudskih prava.

Slika br. 1

Strateški, petogodišnji, nivo planiranja najprije obuhvata analize međunarodnih i regionalnih ugovora o ljudskim pravima čija je BiH potpisnica, aktuelnih strateških dokumenata u oblasti ljudskih prava, prethodnih izvještaja koje je BiH podnijela međunarodnim mehanizmima nadležnim za ljudska prava, kao i povratnih informacija, tj. preporuka koje je dobila nakon njihovog podnošenja.

Sve navedeno dokumentacijski je osnov iz kojeg se izvodi jedan opći pregled stanja ljudskih prava u BiH, na kojeg se nadovezuje precizna SWOT analiza unutrašnjih faktora, tj. snaga i slabosti postojećeg sistema zaštite i promocije ljudskih prava u BiH, te vanjskih okolnosti, tj. prijetnji i prilika, koje ga okružuju.

I opći pregled stanja ljudskih prava i SWOT analiza sistema zaštite i promocije ljudskih prava uvod su u definiranje vizije i strateških ciljeva samog procesa izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora u oblasti ljudskih prava. I vizija i strateški ciljevi utvrđuju se u odnosu na pozitivne pomake koji se očekuju od funkcionalnih i efikasnih sistema izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora u oblasti ljudskih prava, koji se najčešće odnose na:

- kritičku samoprocjenu i monitoring napretka u oblasti ljudskih prava;
- identifikaciju izazova i nedostataka u primjeni međunarodnih ugovora;
- preciznu identifikaciju marginaliziranih i ugroženih grupa;
- planiranje i razvoj zakonskog okvira i javnih politika u oblasti ljudskih prava;
- uspostavljanje strateškog nacionalnog partnerstva s nacionalnim institucijama za ljudska prava, ali i s civilnim društvom;
- dostupnost međunarodnih preporuka zasnovanih na komparativnim iskustvima.¹

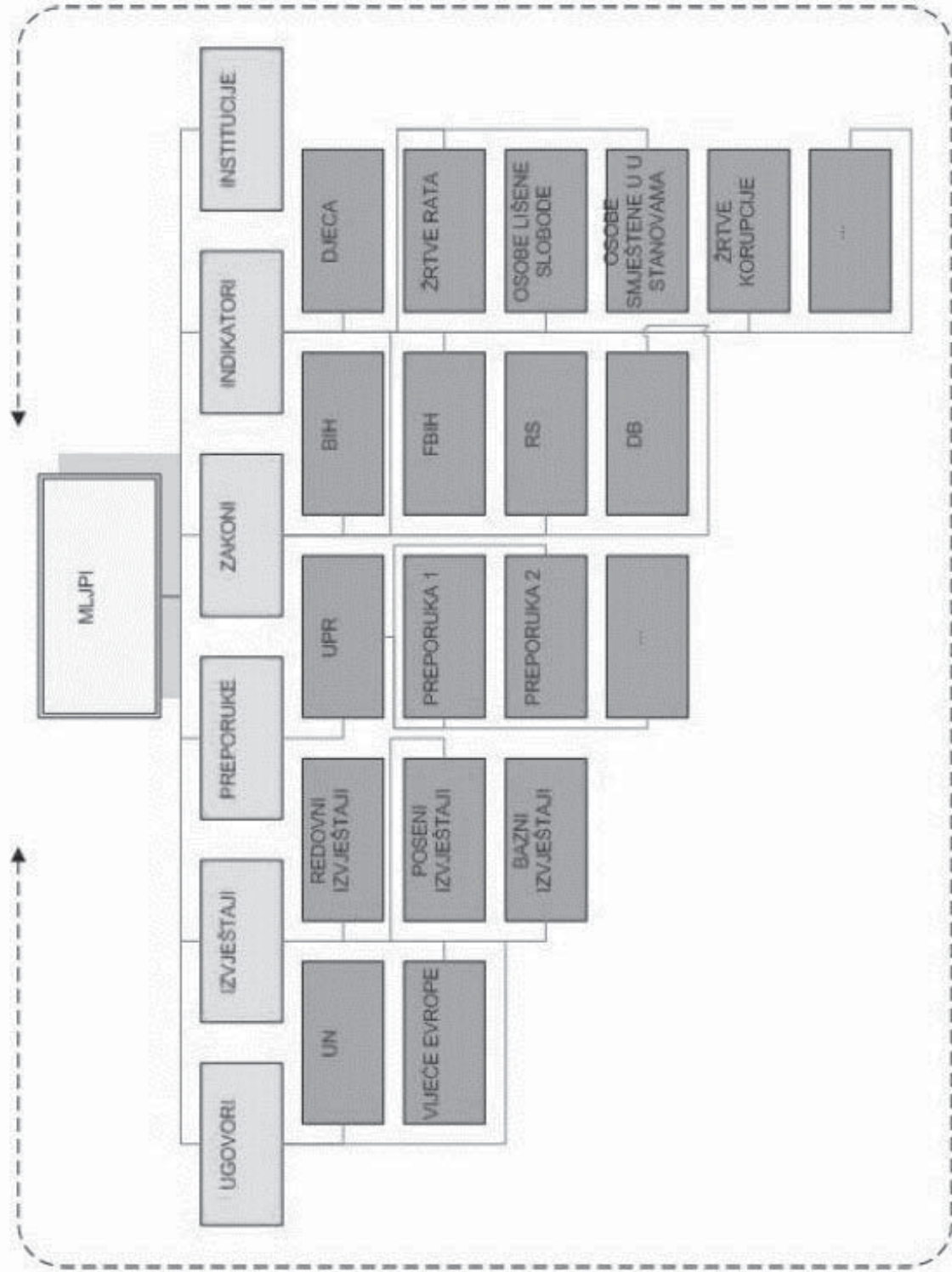
Bitno je da postavljena vizija i strateški ciljevi budu u što je moguće većoj mjeri usklađeni s drugim strateškim dokumentima u oblasti ljudskih prava, ali i općim razvojnim dokumentima države.

Sastavni dio strateškog okvira jeste i petogodišnji kalendar izvještavanja po osnovu međunarodnih i regionalnih ugovora o ljudskim pravima, te kumulativni pregled aktuelnih preporuka u oblasti ljudskih prava, indikatora ljudskih prava, te administrativnih izvora, tj. izvještajnih jedinica koje su u posjedu informacija i podataka koji predstavljaju indikatore ljudskih prava u BiH. Naravno, strateški okvir sadrži i pregled svih pojedinačnih međunarodnih i regionalnih ugovora iz oblasti ljudskih prava koji obavezuju BiH.

Na prelazu između strateškog i taktičkog nivoa planiranja je i centralna baza podataka koja opslužuje sistem iz koje se povlače podaci za pripremu okvirnog programa, ali i pojedinačnih planova izvještavanja. U bazi su sistematizirani svi podaci relevantni za sistem izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora, i to u rasponu od opisa samih ugovora, preko preporuka, indikatora, izvještajnih jedinica, do samih izvještaja koje je država pripremila i uputila prema međunarodnim mehanizmima u oblasti ljudskih prava. Nakon inicijalnog popunjavanja baze podataka, preostaje obaveza njenog redovnog održavanja i ažuriranja. Svaki novi izvještaj upućen međunarodnim mehanizmima, kao i preporuke upućene BiH obrađuju se, analiziraju i uključuju u bazu podataka. Ovo podrazumijeva i redovno ažuriranje indikatora ljudskih prava i administrativnih izvora koji ih dostavljaju. Dodatno, na godišnjem nivou prikupljaju se i prate bazni indikatori ljudskih prava u BiH i unose u bazu podataka.

Centralna baza podataka uspostavlja se kao relациона база података која ће olakšati unos podataka relevantnih za izvještavanje i omogućiti smanjenje grešaka pri unosu podataka uspostavom seta fiksnih metapodataka koje će biti moguće birati na padajućim menijima u mjeri u kojoj se to može, a dozvoliti slobodan unos teksta samo u slučaju unosa varijabilnog podatka (npr. indikatori, odgovor na preporuke itd.), ali će kategorije biti fiksne.

¹ United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights. National Mechanisms for Reporting and Follow-up: A Practical Guide to Effective State Engagement with International Human Rights Mechanisms. Str. 4. Dostupno na: http://www.ohchr.org/Documents/Publications/HR_PUB_16_1_NMRF_PracticalGuide.pdf. Pristupljeno: 28.6.2017.

Na ovaj način bit će osigurano da se svi ključni procesi vezani za pojedinačne izvještaje preslikaju u IT okruženje kako bi se u što većoj mjeri provodile utvrđene procedure.

Baza podataka sastojala bi se od šest centralnih entiteta (Ugovori, Izvještaji, Preporuke, Zakoni, Indikatori i Institucije). Opcijom Napravi izvještaj trebalo bi odabrati ugovor o kojem se izvještava. Potom treba provjeriti da li postoji bazni izvještaj o tom ugovoru ili redovni izvještaji o tome koji zakoni se odnose na taj ugovor, postoje li preporuke ugovornih tijela vezane za taj ugovor, te indikatori koji se odnose na provođenje tog ugovora, kao i institucije koje su dostavile podatke o indikatorima. Na ovaj način bila bi omogućena ciljana izrada izvještaja kao i generiranje izvještaja po potrebi u svakom momentu.

Opis entiteta s metapodacima/deskriptorima

UGOVOR

(prema Pravilniku o načinu prikupljanja, korištenja i razmjene podataka o ljudskim pravima u Bosni i Hercegovini iz nadležnosti Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH; Prilog 1)

Naziv ugovora

Broj/simbol dokumenta (UNDoc Symbol, ETS No, itd.):

Datum stupanja na snagu ugovora:

Datum potpisivanja ugovora:

Datum ratifikacije ugovora:

Objavljivanje u službenom glasilu:

Rezervacije:

Obaveza izvještavanja / Periodizacija izvještavanja (godišnje, dvogodišnje...)

IZVJEŠTAJI

Tip izvještaja: bazni/redovni

Naziv izvještaja:

Ugovor po kojem se izvještava: (padajući meni vezan za entitet UGOVOR)

Simbol:

Rok za predaju izvještaja:

Izvještaj predat:

Izvještaj objavljen:

PREPORUKE

Država/Tijelo koje je izdalo preporuku:

Datum izdavanja preporuke:

Ciklus (samo za UPR)

Odgovor države:

Datum odgovora države:

ZAKONI

Naziv zakona:

Stupio na snagu:

Naziv službenog glasila u kojem je objavljen:

Broj službenog glasila u kojem je objavljen:

Izmjene i dopune zakona:

Prečišćeni tekst:

INDIKATORI

(prema Pravilniku o načinu prikupljanja, korištenja i razmjene podataka o ljudskim pravima u Bosni i Hercegovini iz nadležnosti Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH; Prilog 3)

Kategorija indikatora:

Kategorija podindikatora:

Indikator:

Administrativni izvor (institucija, s padajućeg menija iz entiteta INSTITUCIJA):

Datum/godina unosa indikatora:

Vrijednost indikatora (procenat, broj, i sl.):

INSTITUCIJA

(prema Pravilniku o načinu prikupljanja, korištenja i razmjene podataka o ljudskim pravima u Bosni i Hercegovini iz nadležnosti Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine; Prilog 2)

Naziv institucije:

Adresa:

Kontakt (email):

Kontakt osoba:

Modus operandi

U već pomenutom pripremnom dijelu metodologije bit će nužno unijeti sve ugovore, zakone, institucije, do sada pristigle preporuke i izvještaje.

Generiranje novog izlaznog izvještaja prema ugovornom tijelu bilo bi utvrđeno tako da se omogućí kreiranje nove radne površine na koju bi se prebacivali (drag&drop) podaci nužni za njegovu izradu.

Tako bi novi izlazni izvještaj sadržavao sljedeće atribute:

- Ugovor (odabir iz padajućeg menija), a potom prikaz svih atributa uz ugovor
- Datum izrade novog izvještaja:
- Datum slanja izvještaja ugovornom tijelu:
- Listing ranijih izvještaja (odabirom iz padajućeg menija IZVJEŠTAJI) (uz funkciju dodaj +1, +2...+n)
- Naziv izvještaja
- Datum slanja izvještaja
- Datum objavljivanja izvještaja
- UNDoc Symbol / CoE Symbol
- Koristeći ovu sekciju u sprezi s novim izvještajima bit će moguće generirati kalendar izvještajnih obaveza visoke strane ugovornice
- Listing ranijih preporuka (ako ih ima) (odabirom iz padajućeg menija PREPORUKE) (uz funkciju dodaj +1, +2...+n)
- Listing zakona koji se odnose na provođenje ugovora koji je predmet izvještavanja (odabirom iz padajućeg menija ZAKONI) (uz funkciju dodaj +1, +2)

Indikatori (odabirom iz padajućeg menija INDIKATORI) (uz funkciju dodaj +1, +2...+n) s unosom vrijednosti indikatora)

Osim toga, nakon određenog vremena kada se u bazu budu unosili podaci, centralna baza podataka sadržavat će podatke koje će u procesu izvještavanja biti potrebno dopuniti. Ipak, potrebno je predvidjeti resurse za autorizaciju i upoznavanje novih osoba s okruženjem baze kao i s načinom unosa podataka. U ovom procesu potrebno je razmotriti mogućnost angažiranja vanjske ekspertize u smislu obuka i procesa mentorstva za osoblje MLJPI-a.

Interpretacija podataka i izrada teksta izvještaja proces je koji se u najvećoj mjeri provodi u okviru MLJPI-a. Nacrti izvještaja predstavljaju se institucijama koje su dostavile podatke kako bi se osiguralo da je interpretacija podataka vjerodostojna. Osim toga, uloga MLJPI-a pomaže nadležnim institucijama i organizacijama da podaci koje dostavljaju budu u skladu s definiranim pitanjima i potrebnim indikatorima.

Pojedinačni planovi izvještavanja pripadaju taktičkom nivou planiranja, a njihov sadržaj generira se iz okvirnog programa i centralne baze podataka. Iako je svaki pojedinačni plan specifičan, njihova struktura je jedinstvena, u smislu da zahtijeva maksimalno usklađivanje s već pomenutim osnovnim principima izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora u oblasti ljudskih prava, što se u ovom slučaju najprije odnosi na kapacitete angažiranja, koordiniranja, konsultiranja i upravljanja informacijama. U tom smislu, svaki od pojedinačnih planova zahtijeva imenovanje tima koji je odgovoran za pripremu izvještaja, službenike MLJPI-a zadužene za pružanje stručne i administrativno – tehničke podrške procesu pripreme izvještaja, listu preporuka koje se odnose na provođenje konkretnog međunarodnog ugovora, listu s indikatorima koji daju informaciju o napretku u provođenju pomenutih preporuka, te listu administrativnih izvora/izvještajnih jedinica od kojih se očekuje da dostave pomenute indikatore. Također, zahtijeva se i utvrđivanje vremenskog okvira za svaku od faza pripreme pojedinačnog izvještaja. Vremenski okvir postavljen je tako da pruža realnu mogućnost za kvalitetnu realizaciju svake od faza izvještavanja.

Potrebno je osigurati da institucije od kojih se očekuje povratna informacija o indikatorima, dakle izvještajne jedinice ili administrativni izvori, dobiju preciznu informaciju o procesu i jasno uputstvo o tome kakva se povratna informacija od njih očekuje, u pogledu forme, ali i u pogledu samog sadržaja.

Stručna osposobljenost i aktivno poznavanje metoda analize i sinteze kadrova MLJPI-a od presudnog je značaja za kvalitetnu taktičku pripremu procesa izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora u oblasti ljudskih prava. Naime, kvalitetna analiza preporuka vodi ka utvrđivanju jasnih i preciznih indikatora. Nakon prikupljanja indikatora slijedi faza sinteze pristiglih nalaza i njihovog predstavljanja u formi koherentnog izvještaja koji pruža što objektivniji uvid u stanje ljudskih prava u predmetnoj oblasti izvještaja. Kada je riječ o kapacitetu kadrova, njihova stručnost i autoritet znanja posebno su važni u procesima konsultacija o izvještajima, kao i njihove validacije od različitih institucija.

Kvalitetna realizacija strateškog i taktičkog nivoa planiranja omogućava da se utvrđivanje godišnjeg plana izvještavanja svede na puko hronološko redanje aktivnosti iz pojedinačnih planova izvještavanja koje su predviđene za datu kalendarsku godinu. Za svaku od aktivnosti utvrđuju se potrebi finansijski, ljudski i organizacioni resursi. Finansijski resursi, naravno, zahtijevaju podatak o finansijskim izvorima, u odnosu na to da li se radi o budžetskim sredstvima ili nekom drugom vanbudžetskom izvoru finansiranja.

Operativni nivo je istovremeno i nivo na kojem se planiraju obuke i edukacije za širok spektar aktera koji učestvuju u procesu izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora. Ovo se naročito odnosi na spomenuti zahtjev u pogledu stručne osposobljenosti i poznavanja metoda analize i sinteze za kadrove MLJPI-a, te nešto šireg spektra znanja i vještina koje se očekuju od kadrova u institucijama koje su administrativni izvori indikatora ljudskih prava ili se, pak, od njih očekuje aktivno djelovanje na provođenju preporuka međunarodnih i regionalnih mehanizama iz oblasti ljudskih prava.

Naravno, Metodologija ne bi bila potpuna i bez svojevrсне procjene vremenskog okvira koji je potreban za sve pojedinačne elemente različitih faza planiranja. Stoga slijedi i tabela u kojoj jedat okvirni pregled vremena potrebnog za utvrđivanje svakog od elemenata različitih faza planiranja.

Nivo planiranja	Naziv	Trajanje (sedmica)	
Priprema	Zvanično počinjanje procesa	3 - 4	
	Ekipiranje i priprema tima MLJPI-a	2 - 3	
	Utvrđivanje i potvrđivanje liste sastavnih elemenata centralne baze podataka	2	
	Utvrđivanje i potvrđivanje liste pojedinačnih elemenata svih sastavnih elemenata centralne baze podataka	2	
	Inicijalno popunjavanje centralne baze podataka	4 - 6	
	Informiranje izvještajnih jedinica/administrativnih izvora o početku procesa planiranja	1	
Strateški nivo	Opći pregled stanja ljudskih prava	4	
	SWOT analiza sistema zaštite i promocije ljudskih prava u BiH	1	
	Vizija i strateški ciljevi okvirnog programa	1	
	Pregled planova izvještavanja o provođenju pojedinačnih međunarodnih ugovora o ljudskim pravima	3	
	Petogodišnji kalendar izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora o ljudskim pravima	1	

	Lista preporuka u oblasti ljudskih prava upućenih BiH putem procedura izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora u oblasti ljudskih prava	2	
	Lista indikatora ljudskih prava u BiH potrebnih za izvještavanje o provođenju međunarodnih ugovora u oblasti ljudskih prava	3	
	Lista izvještajnih jedinica/administrativnih izvora podataka neophodnih za izvještavanje o provođenju međunarodnih ugovora u oblasti ljudskih prava	3	
Taktički nivo	Izrada i usvajanje plana za izradu izvještaja	4	
	Imenovanje članova radne grupe	4	
	Rad radne grupe	6-8	
	Proces validacije nacrtu izvještaja s nadležnim institucijama i organizacijama	2	
	Odobranje nacrtu izvještaja od strane ministra	2	
	Provođenje javnih konsultacija	4	
	Usvajanje izvještaja u Vijeću ministara BiH	2-3	
	Dostavljanje izvještaja tijelu za nadzor nad primjenom međunarodnog ugovora	1	
Operativni nivo	Hronološki pregled planiranih aktivnosti	2	
	Plan aktivnosti namijenjenih razvoju organizacionih i ljudskih kapaciteta neophodnih za provođenje Okvirnog programa	2	
	Godišnji finansijski plan	2	

Značajan dio aktivnosti planiranja i pripreme naveden u prethodnoj tabeli realizira se istovremeno. Za hronološko slaganje aktivnosti bitno je napomenuti da planiranje na operativnom, godišnjem, nivou mora pratiti budžetski ciklus i ne smije početi nakon septembra tekuće godine, što znači da aktivnosti planiranja na strateškom i taktičkom nivou, na početku svakog petogodišnjeg ciklusa planiranja, treba da počnu najmanje šest mjeseci ranije.

3.1. Pripremni nivo

Pripremni nivo obuhvata niz aktivnosti koje omogućavaju uspostavljanje procesa sistematskog izvještavanja o provođenju međunarodnih i regionalnih ugovora u oblasti ljudskih prava u BiH. Ovo je faza kojom se postavljaju temelji za kvalitetno planiranje na strateškom, taktičkom i operativnom nivou.

Metodologija predviđa realizaciju aktivnosti kako slijedi u tabelamom pregledu:

Faza	Koraci	Metode i alati	Učesnici	Rezultati
Pripremna faza	Iniciranje procesa sistematskog izvještavanja	Pravilnik, Metodologija, odluka o pripremi i provođenju okvirnog programa izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora o ljudskim pravima (Obrazac br. 1)	Ministar, kabinet ministra, pomoćnik ministra	Proces je započet donošenjem zvanične odluke MLJPI-a o pripremi i provođenju procesa sistematskog izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora u oblasti ljudskih prava.
	Ekipiranje i priprema tima MLJPI-a zaduženog za provođenje procesa sistematskog izvještavanja	Pravilnik, Metodologija, rješenje o imenovanju radne grupe MLJPI-a za pripremu i provođenje okvirnog programa (Obrazac br. 2), poziv za radionicu (Obrazac br. 3) i opis jednodnevne pripremne radionice za radnu grupu MLJPI-a (Obrazac br. 4)	Ministar, kabinet, pomoćnici ministra, službenici sektora, Agencije za ravnopravnost spolova i Ureda predstavnika pred Sudom, radna grupa MLJPI-a	Usaglašen je sastav i zvaničnim rješenjem je formirana radna grupa za koju se organizira i provodi jednodnevna radionica o korištenju utvrđene metodologije.
	Utvrđivanje i potvrđivanje liste sastavnih elemenata i njihovih podelemenata u okviru centralne baze podataka	Pravilnik, Metodologija, Uputstvo za korisnike centralne baze podataka	Radna grupa MLJPI-a, IT tim	Na nivou radne grupe potvrđeni su svi sastavni elementi centralne baze podataka sa listama njihovih podelemenata, te utvrđene, ako su potrebne, izmjene i dopune Uputstva za korisnike centralne baze podataka.
	Popunjavanje centralne baze podataka	Pravilnik, Metodologija, Uputstvo za korisnike centralne baze podataka, Kompilacija preporuka UN-a, Indikatori ljudskih prava u BiH	Radna grupa MLJPI-a, IT tim, službenici MLJPI-a zaduženi za unos i obradu podataka	Centralna baza podataka sadrži podatke o međunarodnim i regionalnim ugovorima o ljudskim pravima, pregled predatih i predstojećih izvještaja o provođenju međunarodnih i regionalnih ugovora o ljudskim pravima, pregled preporuka koje su upućene BiH i pregled indikatora ljudskih prava u BiH (strukturalnih, procesnih i indikatora ishoda, tj. baznih i posebnih), kao i opis administrativnih izvora, tj. izvještajnih jedinica koje dostavljaju potrebne indikatore.
	Inicijalno informiranje izvještajnih jedinica ili administrativnih izvora o započinjanju procesa	Prijedlog zvaničnog dopisa najave pripreme i provođenja okvirnog programa izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora o ljudskim pravima s priložima (Obrazac br. 5), uključujući i upitnik za izvještajne jedinice/ administrativne izvore indikatora ljudskih prava (Obrazac br. 6)	Ministar, kabinet, radna grupa MLJPI-a	Sve institucije koje su preliminarno, u centralnoj bazi podataka, identificirane kao izvještajne jedinice ili administrativni izvori podataka obaviještene su o započinjanju procesa, te imaju mogućnost da dostave svoje komentare, sugestije i prijedloge u odnosu na preliminarne liste indikatora ljudskih prava u BiH putem kojih će se, između ostalog, pratiti provođenje međunarodnih i regionalnih ugovora o ljudskim pravima.

Kao što se vidi iz tabele, sam proces započinje rukovodstvo MLJPI-a, tj. ministar i njegovi ključni saradnici iz kabineta i relevantnih sektora Ministarstva. Ovo je najuži tim koji obavlja početne konsultacije te usaglašava i priprema akte kojima se ozvaničava početak procesa, te utvrđuje i sam prijedlog sastava radne grupe za pripremu i provođenje okvirnog programa (u daljnjem tekstu: radna grupa MLJPI-a), kao i odgovornost za njeno vođenje.

U radnu grupu MLJPI-a poželjno je, osim rukovodilaca i službenika MLJPI-a, uključiti i određeni broj vanjskih eksperata i konsultanata koji su u prethodnom periodu bili angažirani na pružanju različitih vidova podrške organizaciji i funkcioniranju MLJPI-a. Radna grupa MLJPI-a ne treba imati više od 15 članova. Kao i uvijek u ovakvim slučajevima, naročito je značajna uloga vođe tima. Ne treba posebno naglašavati kako se očekuje da to bude osoba koja ima i hijerarhijski i profesionalni autoritet, leaderske kvalitete, prepoznatljivost, kao i entuzijazam i izraženu posvećenost djelovanju u oblasti zaštite i promocije ljudskih prava.

Inicijalna priprema radne grupe MLJPI-a ostvaruje se organiziranjem jednodnevne radionice od koje se očekuje da omogući:

- zajedničko razumijevanje metodologije i procesa sistematskog izvještavanja o provođenju međunarodnih i regionalnih ugovora u oblasti ljudskih prava;
- razumijevanje uloge radne grupe MLJPI-a, a zatim i ostalih aktera koji će se postepeno uključivati u ovaj proces;
- dogovor o preuzimanju odgovornosti za pojedinačne aspekte pripreme faze na nivou članova radne grupe MLJPI-a.

Radionica se koristi i za utvrđivanje preliminarog vremenskog okvira za realizaciju pripremnh aktivnosti, a naročito onih koje se odnose na prikupljanje materijala i početno popunjavanje centralne baze podataka.

Nakon što se na nivou radne grupe postigne zajedničko razumijevanje procesa, a istovremeno sa započetim aktivnostima vezanim za pripremu i popunjavanje centralne baze podataka, pristupa se i početnom informiranju širokog spektra potencijalnih aktera o započetom procesu. Ovo se najprije odnosi na informiranje onih institucija od koji se očekuje da djeluju kao izvještajne jedinice, tj. administrativni izvori potrebnih indikatora ljudskih prava za BiH. Uz zvanični dopis (Obrazac br. 5) MLJPI-a, kojim se obavještavaju o započetom procesu, navedenim institucijama dostavljaju se i odgovarajući upitnici (Obrazac br. 6) koji sadrže preliminaru listu indikatora ljudskih prava za BiH, te se traži i njihova povratna informacija u odnosu na potrebu za prikupljanjem i dostupnost svakog od navedenih indikatora.

3.2 Strateški okvir – Okvirni program izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora o ljudskim pravima (okvirni program)

Okvirni program predstavlja strateški nivo planiranja izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora o ljudskim pravima. U tabeli su opisani koraci, s odgovarajućim metodama i analizama koje je neophodno preduzeti kako bi okvirni program bio izrađen.

Faza	Koraci	Metode i alati	Učesnici	Rezultati
Okvirni program	Opći pregled stanja ljudskih prava u BiH	Pravilnik, Metodologija, prateći akt uz upitnik o godišnjim baznim indikatorima ljudskih prava (Obrazac br. 7), upitnik o godišnjim baznim indikatorima ljudskih prava (Obrazac br. 8), uporedni pregled baznih indikatora ljudskih prava (Obrazac br. 10) izveden iz centralne baze podataka, Obrazac Okvirni program (Obrazac br. 9)	Radna grupa MLJPI-a, IT tim, službenici MLJPI-a zaduženi za unos i obradu podataka	Analiza stanja ljudskih prava u BiH s trendovima i osnovnim nalazima, kao i sistem indikatora kao osnov za praćenje i vrednovanje ostvarenog napretka u oblasti ljudskih prava. Trendovi u oblasti ljudskih prava izvode se iz uporedne analize baznih indikatora koji se prikupljaju na godišnjem nivou.
	SWOT analiza sistema promocije i zaštite ljudskih prava u BiH	SWOT analiza, program radionice namijenjene izradi SWOT analize Obrazac br. 12), poziv na radionicu (Obrazac br. 11), Obrazac Okvirni program (Obrazac br. 9)	Ministar, kabinet, pomoćnici ministra, službenici sektora, Agencije za ravnopravnost spolova i Ureda predstavnika pred Sudom, Radna grupa MLJPI-a	Identificirane su glavne prednosti i nedostaci postojećeg sistema promocije i zaštite ljudskih prava u BiH, kao i ključne prilike, te vanjske prijetnje koje se mogu dovesti u vezu s konkretnom procedurom pripreme izvještaja o provođenju međunarodnih ugovora u oblasti ljudskih prava.
	Vizija i strateški ciljevi Okvirnog programa	Pravilnik, Metodologija, program radionice namijenjene pripremi vizije i strateških ciljeva (Obrazac br. 12), poziv na radionicu (Obrazac br. 11), Obrazac Okvirni program (Obrazac br. 9)	Ministar, kabinet, pomoćnici ministra, službenici sektora, Agencije za ravnopravnost spolova i Ureda predstavnika pred Sudom, Radna grupa MLJPI-a	Na osnovu prethodno urađene opće SWOT analize cjelokupnog sistema promocije i zaštite ljudskih prava, utvrđena je specifična vizija razvoja sistema izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora u oblasti ljudskih prava koja izražava njegov doprinos općem sistemu promocije i zaštite ljudskih prava. Uz navedeno, utvrđeni su i strateški ciljevi za svaku od sljedećih oblasti:
	Pregled planova izvještavanja o provođenju pojedinačnih međunarodnih ugovora o ljudskim pravima	Pravilnik, Metodologija, Obrazac Okvirni program (Obrazac br. 9)	Radna grupa MLJPI-a	Za svaki međunarodni ugovor u oblasti ljudskih prava utvrđene su ključne ili prioritete preporuke s pratećim indikatorima, institucije koje će biti nositeljice izrade i verifikacije izvještaja, odgovorna osoba iz MLJPI-a i vremenski okvir za realizaciju pojedinačnih faza izvještavanja.
	Petogodišnji kalendar izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora o ljudskim pravima	Pravilnik, Metodologija, Obrazac Okvirni program (Obrazac br. 9), Obrazac Petogodišnji kalendar	Radna grupa MLJPI-a	Kao sastavni dio okvirnog programa utvrđen je, u posebnoj formi, kalendar s datumima podnošenja izvještaja u okviru međunarodnih ugovora o ljudskim pravima za narednih pet godina. Osim datuma njihovog podnošenja, za svaki od izvještaja unosi se i vremenski okvir za realizaciju svih pojedinačnih faza njihove pripreme.
	Pregled preporuka u oblasti ljudskih prava	Ispis iz centralne baze podataka	Radna grupa MLJPI-a	Okvirni program donosi pregled aktuelnih preporuka u oblasti ljudskih prava koje su BiH upućene nakon posljednjih izvještajnih ciklusa.
	Pregled indikatora ljudskih prava u BiH	Ispis iz centralne baze podataka	Radna grupa MLJPI-a	Okvirni program donosi pregled ažuriranih indikatora ljudskih prava u BiH koji su utvrđeni u odnosu na zahtjeve međunarodnih ugovora u oblasti ljudskih prava, kao i u odnosu na aktuelne preporuke u oblasti ljudskih prava.
	Pregled izvještajnih jedinica/ administrativnih izvora	Ispis iz centralne baze podataka	Radna grupa MLJPI-a	Okvirni program donosi ažurirani pregled izvještajnih jedinica/administrativnih izvora podataka koji se koriste za utvrđivanje indikatora

	Uporedni pregled baznih indikatora po godinama	Ispis iz centralne baze podataka, upitnik o godišnjim baznim indikatorima ljudskih prava (Obrazac br. 7)	Radna grupa MLJPI-a	ljudskih prava u BiH.
	Usvajanje Okvirnog programa	Obrazac Okvirnog programa (Obrazac br. 9), Odluka o usvajanju Okvirnog programa (Obrazac br. 13)	Ministar, kabinet ministra	Kao prilog okvirnom programu daje se i uporedni pregled baznih indikatora po godinama na osnovu kojeg se procjenjuju trendovi u oblasti ljudskih prava neophodni za formuliranje općeg pregleda stanja ljudskih prava u BiH. Okvirni program za naredni petogodišnji period usvojen je u formi odgovarajuće odluke koju donosi ministar, kojom se definišu ključni aspekti realizacije okvirnog programa, od zaduženja radne grupe MLJPI-a do načina izvještavanja o provođenju.

Navedeni koraci nude osnovnu strukturu strateškog okvira izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora u oblasti ljudskih prava. Naravno, primjena metodologije u praksi dovest će do novih spoznaja i eventualnih proširenja ove strukture.

Početni korak u izradi strategije, tj. okvirnog programa, jeste analiza stanja ljudskih prava u BiH. Opći pregled stanja ljudskih prava u BiH sadrži sve najvažnije kategorije ljudskih prava koje su obuhvaćene sadržajem međunarodnih i regionalnih ugovora o ljudskim pravima, a koje, između ostalog, uključuju i sljedeće:

- pravo na život
- pravo na slobodu i sigurnost ličnosti
- pravo na učešće u javnom životu
- zabranu mučenja, nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja
- pravo na slobodu mišljenja i izražavanja
- pravo na pravično suđenje
- pravo na uživanje najvišeg dostižnog standarda fizičkog i mentalnog zdravlja
- pravo na obrazovanje
- pravo na rad
- pravo na zabranu diskriminacije i jednakost

Opći pregled stanja ljudskih prava daje uvid u prethodno i sadašnje stanje u navedenim aspektima ljudskih prava. Ovo je svojevrsna analiza koja identifikira ključne probleme i izazove u oblasti ljudskih prava u BiH. Ona se zasniva na procesima prikupljanja, obrade i analize baznih indikatora ljudskih prava definiranih Pravilnikom o načinu prikupljanja, korištenja i razmjene podataka o ljudskim pravima u BiH za nadležnosti MLJPI-a. Administrativni izvori podataka za bazne indikatore ljudskih prava su iz širokog spektra institucija i organizacija izvršne, zakonodavne i sudske vlasti u BiH. Bazni indikatori prikupljaju se u godišnjim intervalima, tako što pomenute institucije odgovaraju na odgovarajući upitnik za prikupljanje godišnjih baznih indikatora koji im dostavlja MLJPI (Obrazac br. 7 i Obrazac br. 8.). Podaci prikupljeni na ovaj način unose se u centralnu bazu podataka iz koje se generira uporedni pregled baznih indikatora po godinama koji omogućava precizno utvrđivanje trendova u različitim aspektima ljudskih prava u BiH.

Bitno je istaći da postojeća lista baznih indikatora ljudskih prava sadržana u Pravilniku o načinu prikupljanja, korištenja i razmjene podataka o ljudskim pravima u BiH nije konačna i zatvorena za izmjene. Njeno redovno ažuriranje i usklađivanje s aktuelnim potrebama sistema zaštite i promocije ljudskih prava u BiH imperativna je aktivnost koja će biti dio svake naredne pripreme faze koja će prethoditi utvrđivanju budućih okvirnih programa izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora u oblasti ljudskih prava.

Imajući u vidu potrebu za kontinuiranim osmišljavanjem i razvijanjem indikatora ljudskih prava za BiH, kao sastavni dio ove metodologije dajemo i izvod iz dokumenta "Indikatori ljudskih prava u Bosni i Hercegovini: Radni materijal za konsultacije o uspostavljanju sistema za prikupljanje indikatora ljudskih prava u Bosni i Hercegovini" u kojem se objašnjava koncept indikatora ljudskih prava i daju ključne smjernice za postupak razvoja indikatora ljudskih prava u BiH.

Indikatori ljudskih prava

Indikatori ljudskih prava su specifične informacije o stanju ili položaju određenog predmeta, događaja, aktivnosti ili ishoda koji može biti povezan s normama i standardima ljudskih prava; koji se bavi principima, pitanjima i problemima ljudskih prava ili ih odražava; i koji se može koristiti za procjenu i praćenje unapređenja i ostvarivanja ljudskih prava. Ipak, važno je naglasiti da se procjene stanja ljudskih prava ne mogu zasnivati isključivo ili jedino na indikatorima ljudskih prava. U tom smislu, indikatori su samo alati koji dodaju vrijednost procjenama ljudskih prava, a koje imaju jaku kvalitativnu dimenziju i nisu zamjena za njih. Primarni interes pri njihovom korištenju je u mjerenu nekoliko relevantnih odlika koje mogu biti u vezi s napretkom u ostvarivanju i uživanju ljudskih prava ili s procjenom napora koji se ulažu s ciljem ispunjavanja preuzetih obaveza iz oblasti ljudskih prava. Drugim riječima, koristimo ih kako bismo dobili objektivniju i sveobuhvatniju procjenu određenih aspekata ljudskih prava.

Njihova upotreba kao alata za izradu procjena o stanju ljudskih prava u potpunosti zavisi od dostupnosti i relevantnosti podataka. Za osmišljavanje relevantnih indikatora bitno je da im prethode participativni procesi koji će omogućiti aktivno i ravnopravno učešće svih aktera ljudskih prava. Samo na taj način može se omogućiti utvrđivanje sveobuhvatnog skupa indikatora, pri čemu će sami korisnici izabrati svaki od njih, te biti u skladu s njihovim ciljevima i nacionalnim kontekstom.

Ujedinjeni narodi zaslužni su za razvoj indikatora za ljudska prava. Indikatori su odgovor na uočenu potrebu da se usaglašenost država članica s ugovorima o ljudskim pravima, koje su ratificirale, provjeri kroz analizu i korištenje statističkih informacija. Vodeću ulogu u pripremi indikatora imao je Ured visokog komesara Ujedinjenih naroda za ljudska prava (OHCHR). OHCHR je 2006. godine predstavio okvirnu metodologiju za identifikaciju indikatora ljudskih prava, dok je 2008. godine započeo proces pripreme alata koji bi omogućili korištenje indikatora za ljudska prava na nivou država članica.

Sastavni dio tih alata jeste sama lista s indikatorima koji se odnose na široku grupu osnovnih ljudskih prava – građanskih, političkih, ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava. Ona je utvrđena nakon opsežnih savjetovanja sa svim ključnim učesnicima procesa izvještavanja o ljudskim pravima. Na međunarodnom nivou uključeni su predstavnici ugovornih tijela, specijalni izvjestioci, stručnjaci iz akademskih institucija, međunarodnih organizacija i organizacija civilnog društva. Pojedinačna nacionalna savjetovanja uključila su institucije za ljudska prava, nosice procesa izrade javnih politika, organe odgovorne za izvještavanje i provođenje ugovora o ljudskim pravima, statističke institucije i organizacije civilnog društva. Značaj indikatora za ljudska prava potvrđen je odlukama Komiteta za

ekonomska, socijalna i kulturna prava i Komiteta za ljudska prava koji su promijenili svoje smjernice za izvoštavanje država ugovornica, te sada od njih zahtijevaju da koriste odgovarajuću statistiku i indikatore za ona prava čije provođenje nadziru. Bosna i Hercegovina kao država potpisnica Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima i Međunarodnog pakta o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima obavezna je primjenjivati indikatore ljudskih prava!

Uspješna primjena indikatora ljudskih prava zavisi od kvaliteta utvrđenih atributa za svako od ljudskih prava! Atributi moraju biti zasnovani na iscrpnom poznavanju standarda ljudskih prava, moraju odražavati suštinu prava, ne smije ih biti mnogo (najčešće su četiri atributa sasvim dovoljna) i ne smiju se međusobno preklapati. Primjera radi, za pravo na život, kao osnovno ljudsko pravo, najčešće se koriste sljedeća četiri atributa: "arbitrarno lišavanje života", "nestanak pojedinaca", "zdravlje i ishrana" i "smrtna kazna". U slučaju prava na zdravlje, najčešće se koristi čak pet atributa: "spolno i reproduktivno zdravlje", "smrtnost djece i zdravstvo", "prirodno i radno okruženje", "prevencija, liječenje i kontrola bolesti" i "pristupačnost objekata zdravstvene zaštite i osnovnih lijekova". I inače, ako govorimo o pravima koja se odnose na ekonomska, socijalna i kulturna prava, u većini slučajeva koristi se metod generičkog pristupa utvrđivanju atributa ili indikatora zasnovanih na pojmovima adekvatnosti, pristupačnosti, dostupnosti, adaptibilnosti, prihvatljivosti i kvaliteta.

Pri izboru atributa ljudskih prava postoji jedna olakšavajuća okolnost koja je naročito važna za države koje tek osmišljavaju svoje nacionalne sisteme upotrebe ili primjene indikatora. Naime, temelji standarda ljudskih prava su univerzalni, što znači da jednom utvrđeni atributi ljudskih prava, koji su prošli provjeru i potvrdu stručnjaka, ne moraju biti utvrđivani ponovo, odnosno primjenjivi su u većini okruženja. Samo prilagođavanje nacionalnim kontekstima odvija se na nivou odabira specifičnih indikatora koje vezemo za attribute.

U idealnoj varijanti, svakom ljudskom pravu ili svakom od ključnih atributa ljudskih prava je potrebno pridodati set indikatora koji će uključivati najmanje po jedan strukturalni indikator, a zatim i indikator procesa i ishoda. Podjela indikatora na strukturalne, te indikatore procesa i ishoda utemeljena je na razumijevanju da se indikatori koriste u svrhu svojevrsnog mjerenja ljudskih prava, tj. mjerenje opredijeljenosti nosilaca obaveza (primarno države i državnih organa) da ispunjavaju svoje obaveze iz oblasti ljudskih prava, kao i mjerenje napora koje ulažu kako bi omogućile ispunjavanje tih obaveza, te mjerenje rezultata tih napora.

S toga:
Strukturalni indikatori (mjerenje opredijeljenosti) odražavaju ratifikaciju i usvajanje pravnih instrumenata, međunarodnih i domaćih, kao i postojanje i uspostavljanje osnovnih institucionalnih mehanizama koji se smatraju neophodnim za unapređenje i zaštitu ljudskih prava. Oni sadrže i podatke o okviru odgovarajućih državnih politika i strategija koje se odnose na ljudska prava. Primjera radi, strukturalni indikatori odnose se na "broj međunarodnih instrumenata za ljudska prava koje je država ratificirala", "postojanje domaćih zakona i ustavnih odredbi o pravima", ili, pak, "vrstu akreditacije nacionalnih institucija za ljudska prava".

Indikatori procesa (mjerenje napora) mjere aktuelne napore koje odgovorni ulažu kako bi svoja opredjeljenja iz domena ljudskih prava pretvorili u željene rezultate. Indikatori procesa podrazumijevaju i kontinuirano procjenjivanje politika i posebnih mjera koje se preduzimaju s ciljem ispunjavanja obaveza u oblasti ljudskih prava. Indikatori koji sadrže informaciju o budžetskim alokacijama često se koriste upravo u svrhu mjerenja napora.

Indikatori ishoda (mjerenje rezultata) omogućavaju jasan prikaz pojedinačnih i kolektivnih postignuća, koja odražavaju stepen uživanja ljudskih prava u datom kontekstu. Indikatori poput "udio radnika koji koriste povlastice iz planova za socijalno osiguranje" ili "stopa pismenosti mladih i odraslih" tipični su za ovu kategoriju indikatora.

U tabeli koja slijedi utvrđeni su atributi prava na život, te odgovarajući indikatori koji su u funkciji naprijed navedenih "mjerenja".

Univerzalni standard	Atributi	Indikatori
Pravo na život je univerzalni standard definiran članom 3. Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima i glasi:	Iz ovog standarda moguće je izvući najmanje četiri atributa koji odražavaju samu suštinu prava na život kao univerzalnog standarda ljudskih prava, i to su:	U finalnoj fazi prijevoda polazi se od činjenice da atributi zapravo predstavljaju konkretne obaveze države u odnosu na poštivanje i zaštitu odgovarajućeg ljudskog prava, u ovom slučaju prava na život. Slijedeći ovu logiku, moguće je utvrditi cijeli skup podataka koji će nam pomoći da utvrdimo da li država ispunjava svoje obaveze ili ne. Naravno, radi se o indikatorima kojima se mjeri opredijeljenost države da ispuni svoje obaveze, napore koje ulaže u njihovo ispunjavanje, te rezultate koje postiže. Drugim riječima, za svaki od atributa pripisuje se najmanje jedan strukturalni indikator (mjeri opredjeljenje), te indikator procesa (mjeri napor) i indikator ishoda (mjeri rezultat). Neki od indikatora koje vezemo uz attribute prava na život su:
Svako ima pravo na život, slobodu i sigurnost ličnosti.	Arbitrarno lišavanje života Nestanak pojedinaca Zdravlje i ishrana Smrtna kazna	- međunarodni ugovori o ljudskim pravima relevantni za pravo na život, koje je država ratificirala; - datum stupanja na snagu i obuhvaćenost prava na život u domaćim zakonima; - udio stanovništva koje koristi poboljšan izvor pijaće vode; - stopa ubistava (namjernih i nenamjernih) na 100.000 stanovnika.

Ipak, mora se imati u vidu da je u nekim slučajevima dovoljan samo jedan indikator koji može na adekvatan način obuhvatiti više od jednog atributa prava; u drugom, pak, slučajevima može biti potrebno nekoliko indikatora kako bi obuhvatili samo jedan atribut prava. Primjera radi, stopa pismenosti relevantna je za više od jednog atributa prava na obrazovanje.

U pogledu sadržaja indikatora razlikujemo objektivne indikatore, tj. indikatore koji predstavljaju činjenice (npr. tjelesna težina djece, broj nasilnih smrti, nacionalnost žrtava itd.) i subjektivne indikatore, tj. indikatore kojima predstavljamo procjene (npr. mišljenje pojedinaca o nezavisnosti pravosuđa, procenat pojedinaca koji se osjećaju sigurno u gradovima itd.).

U odnosu na oblik u kojem je predstavljen indikator, govorimo o kvantitativnim indikatorima koji su primarno izraženi kao brojevi, procenti ili indeksi, ali i o kvalitativnim indikatorima kao tekstualnim informacijama kojima predstavljamo objekte, mišljenja, percepcije, rasuđivanja i sl.

U odnosu na predmet njihove pažnje, o indikatorima ljudskih prava može se govoriti kao o indikatorima učinka, kojima je primarni cilj verifikacija promjena do kojih su dovele razvojne intervencije, te indikatorima usklađenosti koji daju jasnu sliku onoga što je stepen ispunjenosti obaveza koje proizlaze iz standarda ljudskih prava.

Osim ove tri kategorije, važno je istaći postojanje indikatora sveobuhvatnih normi i principa ljudskih prava koji su osmišljeni tako da pružaju informacije o mjeri u kojoj se proces primjene i ostvarivanja ljudskih prava poštuje, štiti i unapređuje nediskriminacija i ravnopravnost, pristup pravnim sredstvima zaštite i sl. Primjera radi, ako su u pitanju pomenute norme nediskriminacije i ravnopravnosti, onda je pri odabiru strukturalnih i indikatora procesa i ishoda potrebno tražiti dezagregirane podatke prema osnovama zabrane diskriminacije kao što su spol, invaliditet, etnička pripadnost, vjeroispovijest, jezik, dob, društvena i regionalna pripadnost.

Smjernice za razvoj indikatora ljudskih prava u Bosni i Hercegovini

Upotreba indikatora za ljudska prava dio je šireg procesa sistematskog rada na praćenju i ostvarivanju ljudskih prava. Njihova osnovna funkcija je mjerenje ostvarivanja ljudskih prava. Upravo zahvaljujući indikatorima, moguće je preciznije artikulirati i iznositi zahtjeve prema nadležnim institucijama, te kvalitetnije formulirati javne politike i programe, koji za cilj imaju olakšano ostvarivanje ljudskih prava. Iako veoma bitan, ovo je samo jedan od razloga zbog kojih je BiH nepohodan sistem prikupljanja i korištenja indikatora ljudskih prava.

Neki od pomenutih razloga uključuju i sljedeće:

Budući da je ovaj materijal i započet na osnovu kraćeg uvida u sadržaj preporuka koje su BiH uputila tijela UN-a za ljudska prava, bitno je naglasiti da korištenje indikatora, za svaku pojedinačnu državu, ima i svoj međunarodni značaj, budući da omogućava njihovo djelovanje u okviru pomenutih obaveznih mehanizama UN-a za ljudska prava. Ovdje se najprije misli na Univerzalni periodički pregled (UPP) kao ključni mehanizam kojim Vijeće za ljudska prava UN-a, u ciklusima od četiri i po godine, izrađuje pregled stanja ljudskih prava u državama članicama. Osim Vijeća za ljudska prava UN-a, tu je i obaveza izvještavanja prema devet komiteta za ljudska prava formiranih za svaki od devet važećih međunarodnih ugovora o ljudskim pravima.

Korištenje indikatora ljudskih prava omogućava suštinsko približavanje koncepta ljudskih prava onima kojima nedostaje njegovo dublje razumijevanje, što je naročito važno kada se radi o osobama od kojih se očekuje da uključuju ljudska prava u sve aspekte svog rada, što se, primjera radi, očekuje od državnih službenika.

Korištenje indikatora ljudskih prava unapređuje i sam kvalitet i kvantitet opće društvene rasprave o ljudskim pravima, tako što omogućava širenje rasprave i izvan granica zakonodavnog ili pravosudnog sektora i aktivno uključuje i one učesnike koji nemaju formalna znanja o instrumentima ljudskih prava.

Indikatori ljudskih prava veoma su važni za ispunjavanje lokalnih razvojnih ciljeva, kao i ciljeva koje možemo uz koncept dobrog upravljanja. Oni osnažuju javno zagovaranje ljudskih prava naglašavajući njihovu suštinsku važnost za blagostanje ljudi.

Za pripremu i konačno utvrđivanje indikatora za ljudska prava u BiH, značajno je da svi učesnici procesa imaju saznanja o tome gdje se zapravo nalaze informacije koje sadrže indikatori ljudskih prava. U odgovoru na ovo pitanje bitno je poći od toga da indikatori ljudskih prava zapravo nisu potpuno novi ili nepoznati pokazatelji u BiH. Naime, većina uobičajenih i postojećih indikatora ili podataka iz administrativnih izvora može se preraditi i povezati s relevantnim standardima ljudskih prava i obavezama koje iz njih proističu. Međunarodna iskustva rada na indikatorima ljudskih prava pokazuju da je moguće utvrditi makar četiri široke kategorije mehanizama za generiranje podataka koji bi mogli biti korisni pri razvijanju indikatora za izradu procjena stanja ljudskih prava.

Podaci o slučajevima kršenja ljudskih prava – kvalitativni ili kvantitativni podaci povezani s događajima koje karakterizira pojava kršenja ljudskih prava. Na ovaj način se, prikupljanjem informacija, opisuje sam akt kršenja ljudskih prava, uz identifikaciju žrtve i počinitelja. Izvori podataka u ovim slučajevima najčešće su svjedočanstva žrtava ili svjedoka, zatim informacije koje su pribavili mediji, ali i različiti izvještaji državnih institucija, organizacija civilnog društva, kao i međunarodnih mehanizama za praćenje ostvarivanja ljudskih prava.

Društveno – ekonomska statistika i podaci iz administrativnih izvora – agregatni skupovi podataka ili indikatora zasnovanih na objektivnim kvantitativnim ili kvalitativnim informacijama u vezi sa životnim standardom i drugim aspektima života. Tu se najčešće nalaze statistički podaci koji se odnose na oblasti poput: sastava stanovništva, ljudskih naselja, stanovanja, geografske raspoređenosti stanovništva; zdravlja i zdravstvenih usluga, invaliditeta, ishrane; obrazovne usluge; ekonomskih aktivnosti i stanovništva koje nije ekonomski aktivno; društveno ekonomskih grupa i socijalne mobilnosti; priroda, potrošnje i bogatstva; socijalnog osiguranja i usluga socijalne zaštite; kulture, komunikacije i slobodnog vremena; korištenja vremena, javnog reda i mira te sigurnosti; prirodnog okruženja i političke aktivnosti. U ovoj oblasti moguća je i podjela na dodatne izvore, koji se odnose na:

- **administrativne podatke** pod kojima podrazumijevamo informacije koje generiraju i prikupljaju resorna ministarstva i regulatorna tijela vlade, poput sistema registracije građana, registara stanovništva i drugih administrativnih evidencijskih sistema;
- **statistička anketna istraživanja** koja se koriste za neposredno prikupljanje kvantitativnih i kvalitativnih informacija o podgrupama stanovništva. Anketnim ili istraživanjima zasnovanim na uzorku prikupljaju se podaci iz dijela stanovništva koje je njima obuhvaćeno, s ciljem izvođenja zaključaka za cjelokupno stanovništvo. U tom smislu su istraživanja zasnovana na uzorku zapravo isplativa sredstva za prikupljanje informacija u situacijama u kojima je potpun obuhvat nemoguć ili u kojima podaci iz administrativnih izvora nisu dostupni.
- **popise** kao ukupne enumeracije (brojanje) svih stanovnika jedne zemlje ili druge teritorije i razlikuje se od statističkih anketnih istraživanja, u kojima se intervjuiiraju samo odabrani stanovnici. Popisom dolazimo do osnovnih podataka o strukturi i glavnim karakteristikama stanovništva, kao i varijablama koje se ne mijenjaju brzo. Popis je ključni resurs za izradu dezagregiranih društveno-ekonomskih statistika, kao i za generiranje uzoraka za statistička anketna istraživanja.

Istraživanja o percepciji i stavovima – imaju za cilj utvrđivanje ličnih stavova o određenom pitanju reprezentativnog uzorka pojedinaca, pri čemu se mora imati na umu da je karakter ovako prikupljenih informacija prevashodno subjektivan. Informacije dobivene na ovaj način donose pojedinačne perspektive ili "glas naroda" u procjene stanja ljudskih prava.

Podaci zasnovani na procjenama stručnjaka – ovaj izvor informacija predstavlja mišljenje ograničenog broja ili uzorka "informiranih eksperata" (akademskih istraživača, naučnika, rukovodilaca) i podrazumijeva sistematičnije korištenje raznovrsnih izvora informacija, uključujući medije, državne izvještaje i izvještaje nevladinih organizacija.

Naravno, u kontekstu razmatranja smjernica za razvoj indikatora ljudskih prava u BiH, bitno je identificirati i same aktore jednog složenog procesa prikupljanja, a zatim obrade i analize indikatora ljudskih prava. I ovdje je međunarodna praksa prilično precizna, te utvrđuje sljedeće aktore čije se učešće smatra neophodnim za uspješno funkcioniranje sistema za prikupljanje i korištenje indikatora ljudskih prava u BiH:

Izabrani i imenovani nosioci političkih funkcija jedini su koji mogu garantirati političku posvećenost i odgovornost prema ljudskim pravima, te su, samim tim, veoma značajan akter u procesu uspostavljanja i održavanja sveobuhvatnog sistema promocije i zaštite ljudskih prava, zasnovanog, između ostalog, i na sistematskom prikupljanju i diseminaciji indikatora ljudskih prava.

Resorna ministarstva i javni organi jesu osnovni izvor širokog spektra administrativnih podataka, pri čemu je naročito važno da generiranje tih podataka bude zasnovano na strogim smjernicama i standardiziranoj metodologiji za evidenciju i kompilaciju relevantnih

informacija. U tom smislu, i pored toga što same smjernice dolaze iz nacionalnih statističkih agencija i međunarodnih organizacija, uvijek postoji potreba za periodičnim nezavisnim pregledom kako bi paketi administrativnih podataka bili pouzdani i vjerodostojni.

Nacionalne institucije za ljudska prava, u zavisnosti od ustavnog i zakonskog okvira, nose manju ili veću odgovornost za sistem ljudskih prava u svakoj pojedinoj državi, pa samim tim i za odgovarajuću primjenu i okolnostima prilagođenu upotrebu indikatora za ljudska prava. Za ova tijela od presudnog je značaja njihova nezavisnost, adekvatno finansiranje, pristupačnost, te dovoljni kapaciteti za provođenje nacionalnih planova ljudskih prava, kao i praćenje i analizu stanja ljudskih prava. U pojedinim državama, upravo su nacionalne institucije za ljudska prava bile predvodnice i voditeljice programa i projekata kojima je cilj bio sistematsko uvođenje indikatora za ljudska prava u djelovanje nacionalnog sistema namijenjenog promociji i zaštiti ljudskih prava.

Institucije za kontekstno specifične ranjive grupe koje su najčešće izložene diskriminatorskim postupcima i društvenom isključenju "prirodni" su partneri u svim naporima usmjerenim na promociju, izgradnju i održavanje sistema ljudskih prava utemeljenog, između ostalog, i na sistematskoj upotrebi indikatora za ljudska prava.

Nacionalne institucije za statistiku neizostavan su partner u pokušaju ustanovljavanja sistematskog korištenja indikatora za ljudska prava. U tom smislu, veoma je važno da i ova tijela uživaju potreban stepen nezavisnosti, kao i zadovoljavajuće kapacitete za kvalitetno prikupljanje i diseminaciju indikatora. Izuzetno je važan njihov doprinos stručnoj raspravi koja mora pratiti proces uvođenja indikatora u svim njegovim fazama. Naravno, i sama primjena indikatora u značajnoj mjeri direktno zavisi od spremnosti ovih institucija da se angažiraju u oblasti ljudskih prava.

Nacionalni i međunarodni tribunali i sudovi koriste ili bi trebali koristiti statističke podatke pri izradi procjena potencijalnih povreda međunarodnih i nacionalnih normi koje se odnose na ljudska prava. Njima je ovo naročito važno u pokušajima da se sudski ustanovi pojava "sistemske diskriminacije", kao i efikasnost javnih programa, politika i mjera.

Civilno društvo je osnovni alternativni izvor vjerodostojnih informacija o kršenjima i povredi ljudskih prava. Međutim, izvještavanje o povredama ljudskih prava nije uvijek sistematično i vjerodostojno, između ostalog i zato što ne postoji dovoljno razvijena svijest o metodologiji za standardiziranje prikupljenih informacija, a postoji i faktor nedovoljnih resursa za izradu evidencija, kojim bi bili obuhvaćeni podaci prikupljeni u vremenu i prostoru.

Ured visokog komesara Ujedinjenih naroda za ljudska prava (OHCHR), kao međunarodna organizacija i dio sistema UN-a, s mandatom da unapređuje i štiti uživanje i puno ostvarivanje svih prava utvrđenih međunarodnim pravom u oblasti ljudskih prava za sve, neizbježni je akter napora usmjerenih ka uspostavljanju sistematskog praćenja ostvarivanja ljudskih prava zasnovanog na primjeni indikatora za ljudska prava.

Mediji, i štampani i elektronski, također su akteri koji značajni utiču na proces sistematskog korištenja indikatora za praćenje i procjenu stanja ljudskih prava. Od medija se traži da prepoznaju značaj i potencijal indikatora za ljudska prava, te da ih redovno koriste u svojim izvještavanjima kako bi kontinuirano radili na podizanju svijesti javnosti o stanju u oblasti ljudskih prava, te ponudili mogućnost građanima i građankama da jasnije artikuliraju i argumentiraju svoja očekivanja od nadležnih institucija vlasti i javne uprave.

Odgovornost za izradu općeg pregleda stanja ljudskih prava ima radna grupa MLJPI-a, naravno uz aktivnu saradnju svih institucija koje su prepoznate kao administrativni izvori podataka potrebnih za formiranje indikatora ljudskih prava. Osim indikatora, oni se u svom radu na općem pregledu mogu osloniti i na širok spektar prethodnih izvještaja, a naročito preporuka koje su upućene BiH, te dokumente organizacija civilnog društva i međunarodnih organizacija kojima su u fokusu ljudska prava u BiH. Opći pregled ne smije biti suviše obiman materijal, pa je svako od navedenih prava potrebno predstaviti na nivou ključnih i najprioritetnijih problema te što preciznijih i ilustrativnijih indikatora.

Stanje ljudskih prava u BiH je, između ostalog, odraz efikasnosti i efektnosti sistema zaštite i promocije ljudskih prava u BiH. To je i razlog koji opći pregled stanja ljudskih prava u BiH čini naročito pogodnom dokumentacijskom osnovom za SWOT analizu pomenutog sistema zaštite i promocije ljudskih prava u BiH. Analiza kojom seutvrđuju snage i slabosti, kao unutrašnji faktori sistema, odnosno prilike i prijetnje, kao vanjski faktori iz okruženja predmetnog sistema, svojevrsna je sinteza prethodno utvrđenog općeg pregleda stanja ljudskih prava u BiH. Njen značaj ogleda se u tome što daje smjernice za utvrđivanje vizije i strateških ciljeva sistema izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora u oblasti ljudskih prava. Ovo je način da se osigura da sistem izvještavanja bude u funkciji unapređenja nadređenog sistema promocije i zaštite ljudskih prava. SWOT analiza provodi se u okviru radionice u čijem radu, osim članova radne grupe MLJPI-a, mogu učestvovati i predstavnici nacionalnih institucija za ljudska prava, organizacija civilnog društva i onih institucija vlasti koje su usko povezane s provođenjem aktivnosti na zaštiti i promociji ljudskih prava. Slijedi tabela s nekoliko pitanja koja se mogu koristiti za potrebe SWOT analize.

Snage (Strenghts – S)	Slabosti (Weaknesses – W)
Šta su pozitivne specifičnosti našeg sistema promocije i zaštite ljudskih prava? Koji se procesi u okviru sistema mogu smatrati naprednim u odnosu na prakse iz bližeg i daljeg okruženja?	Koji se segmenti sistema mogu smatrati lošijim u odnosu na druge? Šta su ključne prepreke za razvoj sistema?
Prilike (Opportunities – O)	Prijetnje (Treats – T)
Da li postoje neke okolnosti u okruženju koje se mogu smatrati dobrim prilikama za unapređenje i razvoj našeg sistema promocije i zaštite ljudskih prava?	U kojim specifičnim aspektima prilike u okruženju mogu ugroziti naš sistem promocije i zaštite ljudskih prava?

Na istoj radionici bit će provedena i sljedeća aktivnost strateškog planiranja koja se odnosi na već pomenuto utvrđivanje vizije i strateških ciljeva sistema izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora u oblasti ljudskih prava. Osim SWOT analize, tehnika izrade problemskog stabla i stabla ciljeva bit će korištena u provođenju ove aktivnosti. I vizija i strateški ciljevi postavljaju se u odnosu na mogući doprinos sistema izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora ukupnom sistemu zaštite i promocije ljudskih prava.

Učesnici radionice imaju priliku da se očituju o stepenu prioritetnosti u odnosu na navedene oblasti, te da utvrde strateške ciljeve za tri oblasti koje se ističu kao najprioritetnije. Strateški ciljevi posmatraju se kao glavni pravci djelovanja koji vode ka ostvarenju postavljene vizije.

Sama vizija rezultat je strateškog fokusiranja koje se zanima za, s jedne strane, perspektivne i postojeće prednosti sistema, i njegove najizraženije probleme, s druge strane. Šta je to što je najbolje u vezi s našim sistemom izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora o ljudskim pravima? S druge strane, šta je naš najveći nedostatak, najveći problem? U odgovoru na ova dva osnovna pitanja nalazi se i sadržaj vizije koju treba postaviti. Dobra praksa oblikovanja strateških vizija nalaže da vizija sadrži sljedeće elemente:

Oblikovanje buduće pozicije - u ovom dijelu vizije podsjeća se na postojeće prednosti i prilike, a zaključuje se s formuliranjem buduće pozicije sistema koja će biti rezultat iskorištenih prednosti i prilika.

Oblikovanje zajedničke perspektive – vizijom se ovdje podsjeća na ključne probleme i izazove sistema, te afirmiraju vrijednosti i principi, čijim se poštivanjem i provođenjem omogućava njihovo prevazilaženje i zauzimanje pozicije spomenute u prvom dijelu.

Vizija je osnova za konačno postavljanje i oblikovanje strateških ciljeva, a posredno utiče i na pripremu i provođenje pojedinačnih planova izvještavanja od kojih se očekuje da u svakom segmentu odražavaju strateške ciljeve koji su postavljeni pred sistem izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora u oblasti ljudskih prava.

Pregled planova izvještavanja o provođenju pojedinačnih međunarodnih ugovora sastavni je dio okvirnog programa. Na osnovu ranije utvrđenih zaduženja, pregled svakog pojedinačnog plana izvještavanja izrađuje službenik MLJPI-a koji je za to zadužen. Sastavni elementi svakog od ovih pojedinačnih pregleda su:

- osnovne informacije o međunarodnom ili regionalnom ugovoru
- lista informacija o nazivu akata i dokumenata pripremljenih u prethodno ostvarenoj komunikaciji BiH s mehanizmom nadležnim za praćenje predmetnog ugovora
- informacija o ključnim preporukama u predmetnoj oblasti i indikatorima koji omogućavaju praćenje njihovog provođenja
- prijedlog institucija čiji predstavnici će činiti radno tijelo zaduženo za pripremu nacрта i prijedloga izvještaja
- prijedlog vremenskog okvira za provođenje aktivnosti na pripremi izvještaja
- kontakt-podaci službenika MLJPI-a BiH zaduženog za provođenje pojedinačnog plana izvještavanja

Uz kalendar, kao prilozi okvirnom programu pripremaju se i pregled aktuelnih preporuka koje su BiH uputili međunarodni i regionalni mehanizmi u oblasti ljudskih prava, koji slijedi pregled indikatora koji omogućavaju praćenje provođenja ugovora i pomenutih preporuka, te pregled administrativnih izvora podataka, tj. institucija vlasti u BiH koje raspolazu ili su nadležne za prikupljanje podataka koji su definirani i kao indikatori ljudskih prava za BiH. Ovi prilozi formiraju se odgovarajućim ispisom iz centralne baze podataka MLJPI-a.

Nakon realizacije svih navedenih aktivnosti, radna grupa MLJPI-a objedinjuje sve materijale i priloge u prijedlog okvirnog programa koji se dostavlja ministru na usvajanje, tj. donošenje odluke o usvajanju okvirnog programa izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora o ljudskim pravima za period 20__ - 20__ (Obrazac br. 13).

3.3 Taktički okvir – Planovi izvještavanja po pojedinačnim međunarodnim ugovorima o ljudskim pravima (pojedinačni planovi izvještavanja)

Izrada izvještaja prema tijelima UN-a ili VE predstavlja ključni element ciklusa praćenja stanja ljudskih prava. Izvještavanje je strateški alat za prikupljanje i analizu informacija, predstavljanje nalaza o stanju ljudskih prava, izražavanja zabrinutosti povodom problema u oblasti ljudskih prava, uključivanje drugih institucija u rad na ljudskim pravima i zagovaranje pozitivnih promjena predlaganjem preporuka za djelovanje.

Shema: Prilaz ciklusa izvještavanja

Na taktičkom nivou planovi izvještavanja po pojedinačnim međunarodnim ugovorima o ljudskim pravima ključni su instrument koji:

- osigurava koordinaciju s većim brojem izvještajnih jedinica s različitih nivoa vlasti
- omogućava svrsishodno korištenje podataka iz centralne baze podataka ljudskih prava
- predstavlja instrument za validaciju nacрта i izvještaja te provođenje procesa javnih konsultacija.

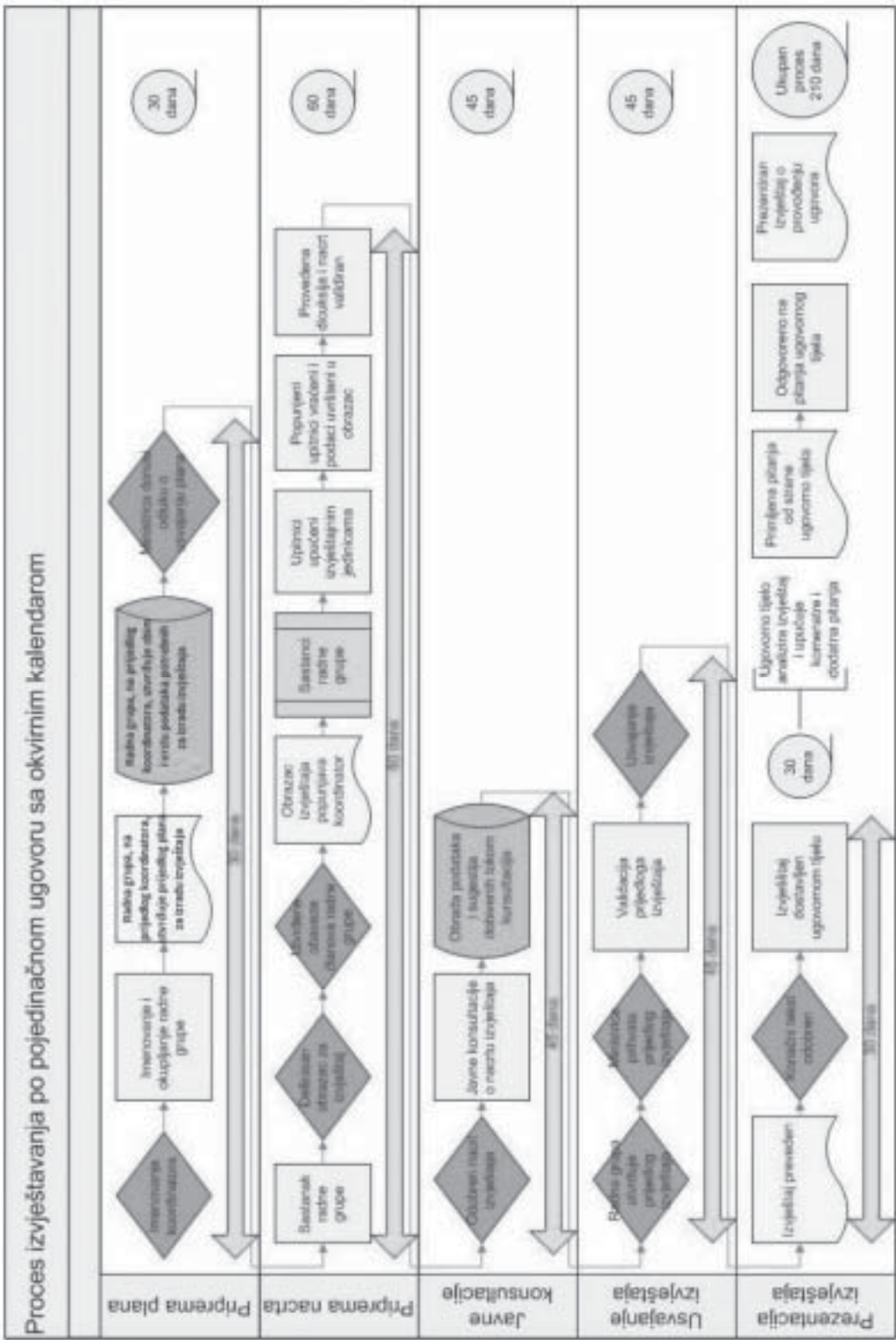
Sam tok izrade izvještaja po pojedinačnim međunarodnim ugovorima je kompleksan i potrebno ga je prilagoditi strukturi izvještaja i rokovima u kojima se izvještaj ima izraditi. Donekle olakšavajuća okolnost jeste činjenica da je BiH izradila inicijalne izvještaje prema većini međunarodnih ugovora te se proces izvještavanja bazira na izvještavanju o izdatim preporukama. Izuzetak predstavlja Konvencija

Vijeće Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici, ali se, u skladu s članom 68. te konvencije, može očekivati da će se izvještaj bazirati na upitniku što bi trebalo da pojednostavi proces izvještavanja.

Tabelarni prikaz procesa izvještavanja ukazuje na to da postoje brojne faze izrade pojedinačnog izvještaja i da je ovom procesu potrebno pristupiti planski. Ako se uzmu ranije navedene procjene vremena koje je potrebno za izradu pojedinačnog izvještaja, onda se može zaključiti da će se period izrade protezati na oko šest mjeseci. Neke faze će se, istina, međusobno preklapati što će u najvećoj mjeri zavisiti od eventualnog pomjeranja rokova zbog nepredviđenih okolnosti.

Faza	Koraci	Metode i alati	Učesnici	Rezultati
Planiranje i priprema pojedinačnih izvještaja	Analiza preporuka i priprema plana izrade pojedinačnog izvještaja	Okvirni program, centralna baza podataka, plan za izradu izvještaja o provođenju "naziv međunarodnog ugovora" (Obrazac br. 14), radni obrazac za izradu izvještaja o provođenju "naziv međunarodnog ugovora" (Obrazac br. 15), odluka o usvajanju Plana za izradu izvještaja o provođenju "naziv međunarodnog ugovora" (Obrazac br. 16), prateći akt/ zahtjev za imenovanje člana radne grupe za izradu izvještaja o provođenju "naziv međunarodnog ugovora" uz Odluku o usvajanju Plana za izradu izvještaja o provođenju "naziv međunarodnog ugovora" (Obrazac br. 17), odluka o imenovanju radne grupe za izradu izvještaja o provođenju "naziv međunarodnog ugovora" (Obrazac br. 18)	Radna grupa MLJPI-a, ministar, kabinet ministra, pomoćnik ministra, koordinator, institucije/ članice radne grupe za izradu izvještaja	U skladu s okvirnim programom, utvrđeni su rokovi za izvještavanje o provođenju pojedinačnih međunarodnih ugovora o ljudskim pravima. Na prijedlog službenika MLJPI-a, članaradne grupe MLJPI-a zaduženog za konkretni međunarodni ugovor, radna grupa MLJPI-a utvrđuje prijedlog plana za izradu izvještaja o provođenju "naziv međunarodnog ugovora", kao i: Odgovarajući član(ovi) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e) Odgovarajući dijelovi općih komentara tijela za nadzor nad provođenjem (ako postoje) Podaci koji su dostupni u bazi Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti Pitanja na koja je potrebno odgovoriti Izvještajna(e) jedinica(e) Na prijedlog radne grupe MLJPI-a, ministar donosi odluku o usvajanju plana za izradu izvještaja o provođenju "naziv međunarodnog ugovora" i odgovornog službenika MLJPI-a imenuje kao koordinatora. Određeni su članovi radne grupe, nakon što je relevantnim institucijama upućen akt sa zahtjevom za imenovanje, uz koji je dostavljen i plan za izradu izvještaja i donesena je odluka o imenovanju radne grupe za izradu izvještaja.
	Priprema nacрта izvještaja	Metodologija, plan za izradu izvještaja prema "naziv međunarodnog ugovora", radni obrazac za izradu izvještaja o provođenju "naziv međunarodnog ugovora", poziv na prvu sjednicu Radne grupe za izradu "puni naziv izvještaja" (Obrazac br. 19), predmetni međunarodni ugovor, Upitnik za izvještajne jedinice za dostavu podataka za pripremu izvještaja o provođenju međunarodnog ugovora (Obrazac br. 21), prateći akt uz Upitnik za izvještajne jedinice za dostavu podataka za pripremu izvještaja o provođenju međunarodnog ugovora (Obrazac br. 20), zapisnici sa sastanaka radne grupe, smjernice za pripremu predmetnog izvještaja, Zahtjev za validaciju nacрта izvještaja (Obrazac br. 22).	Radna grupa, koordinator, ministar, kabinet, institucije članice radne grupe	Radna grupa upoznata je sa sadržajem predmetnog međunarodnog ugovora, preporukama i očekivanjima u pogledu sadržaja izvještaja o provođenju predmetnog međunarodnog ugovora. Radni obrazac za izradu izvještaja o provođenju "naziv međunarodnog ugovora", koji inicijalno popunjava koordinator, dopunjen je s prikupljenim i obrađenim komentarima članova radne grupe. Utvrđena je okvirna dinamika održavanja sjednica radne grupe i njihove glavne teme usklađene s vremenskim okvirom utvrđenim u Planu za izradu izvještaja o provođenju "naziv međunarodnog ugovora". Utvrđene su obaveze pojedinih članova u pogledu prikupljanja potrebnih podataka. Utvrđeni su i distribuirani upitnici za izvještajne jedinice. Izvještajne jedinice dostavile su podatke, koordinator je izvršio obradu i inicijalnu interpretaciju podataka. Provedena diskusija na nivou radne grupe i usaglašavanje interpretiranih odgovora, izraden nacrt izvještaja, dostavljen na validaciju institucijama članicama radne grupe. Pribavljeni odgovori institucija članica radne grupe u odnosu na zahtjev za validaciju nacрта izvještaja.

	Javne konsultacije o nacrtu izvještaja	Plan za izradu izvještaja o provođenju "naziv međunarodnog ugovora", odluka o usvajanju nacrtu izvještaja o provođenju "naziv međunarodnog ugovora" i provođenju javnih konsultacija (Obrazac br. 23), obrazac za konsultacije o nacrtu izvještaja o provođenju "naziv međunarodnog ugovora" (Obrazac br. 25), obavještenje o provođenju javnih konsultacija/prateći akt uz obrazac za konsultacije o nacrtu izvještaja o provođenju "naziv međunarodnog ugovora" (Obrazac br. 24), zapisnici sa sastanaka.	Radna grupa, koordinator, ministar, kabinet, zainteresirani akteri javnih konsultacija	Odobren nacrt izvještaja za potrebe provođenja javnih konsultacija. Pribavljeni i obrađeni komentari i sugestije na nacrt izvještaja.
	Usvajanje izvještaja	Plan za izradu izvještaja o provođenju "naziv međunarodnog ugovora", obrazac za konsultacije o nacrtu izvještaja o provođenju "naziv međunarodnog ugovora" zapisnici sa sastanaka radne grupe, zvanični akt dopisa kojim se dostavlja prijedlog izvještaja o provođenju "naziv međunarodnog ugovora" Vijeću ministara BiH (Obrazac br. 26), smjernice za pripremu predmetnog izvještaja	Radna grupa, koordinator, ministar, kabinet, institucije članice radne grupe	Rezultat javnih konsultacija obrađen i uključen, nakon usaglašavanja na nivou radne grupe, u prijedlog izvještaja. Usaglašeni prijedlog izvještaja ministar upućuje na konačnu validaciju institucijama članicama radne grupe. Nakon postupka validacije, ministar donosi odluku o usvajanju izvještaja o provođenju "naziv međunarodnog ugovora" i dostavljanju "naziv ugovornog tijela"
	Komunikacija i prezentacija izvještaja nadležnom ugovornom tijelu	Odluka o imenovanju delegacije za predstavljanje izvještaja o provođenju "naziv međunarodnog tijela" pred "naziv ugovornog tijela" (Obrazac br. 27)	Koordinator, ministar, kabinet, delegacija, radna grupa.	Izvještaj o provođenju "naziv međunarodnog ugovora" i prateći akti prevedeni i dostavljeni nadležnom ugovornom tijelu. Primljena i obrađena pitanja nadležnog ugovornog tijela na dostavljeni izvještaj o provođenju "naziv međunarodnog ugovora". Izvršena prezentacija izvještaja o provođenju "naziv međunarodnog ugovora" i odgovora na dodatna pitanja pred "naziv ugovornog tijela".
	Ugovorno tijelo dostavlja preporuke i zapažanja BiH	Informacija o preporukama i zapažanjima "naziv ugovornog tijela" na izvještaj o provođenju "naziv međunarodnog ugovora"	Koordinator, ministar, kabinet, Vijeće ministara BiH, Parlamentarna skupština BiH, institucije članice radne grupe	Izrađena informacija o preporukama i zapažanjima "naziv ugovornog tijela" na izvještaj o provođenju "naziv međunarodnog ugovora". Preporuke i zapažanja "naziv ugovornog tijela" kao i zaključci institucija BiH obrađeni i uneseni u centralnu bazu podataka.

3.3.1. Izrada plana izvještavanja: forma plana

Prvi korak u procesu izvještavanja je izrada odgovarajućeg plana izvještavanja. I na taktičnom nivou ključna je uloga MLJPI-a u procesu pripreme svakog pojedinog plana za izradu izvještaja o provođenju međunarodnog ugovora o ljudskim pravima (Obrazac br. 14). Naime, upravo zaposleni u MLJPI-u imaju specijalizirana znanja koja im omogućavaju da pitanja iz raznih oblasti sagledavaju iz ugla ljudskih prava što uglavnom nisu vještine koje se stiču radom u drugim dijelovima uprave. Zbog toga je potrebno da proces i pripreme i rada u radnoj grupi u što većoj mjeri usmjerava MLJPI, odnosno osoba koja će koordinirati proces predmetnog izvještavanja.

Smjernicama se utvrđuju standardizirani radni obrazac za izradu izvještaja prema "naziv međunarodnog ugovora" (Obrazac br. 15) koji prejedicira veliki broj informacija koje su značajne za članove radnih grupa koji će raditi na pojedinačnim izvještajima. Također, obrazac se bazira na dostupnim podacima kojima upravlja MLJPI kako bi se priprema samog izvještaja maksimalno pojednostavila i omogućila što efikasniji rad radne grupe.

Sam obrazac sastoji se iz dva dijela: prvi, koji sadrži opće informacije o ugovoru i statusu izrade izvještaja BiH i drugi dio u kojem se utvrđuju elementi potrebni za izradu što kvalitetnijeg odgovora.

Većinu podataka u ovom obrascu preliminarno ispunjava koordinator radne grupe. U biti, koordinator, oslanjajući se na centralnu bazu podataka i druge izvore, preliminarno ispunjava sve dijelove obrasca osim nacrtu odgovora. Ti podaci bit će predmet diskusije na sastancima radne grupe, te će se na osnovu tih diskusija i dopunjavati.

Primjer popunjenog radnog obrasca za izradu izvještaja o provođenju "Međunarodne konvencije o eliminaciji rasne i svih oblika diskriminacije": 11., 12. i 13. periodični izvještaj prema Međunarodnoj

Naziv međunarodnog ugovora	Međunarodna konvencija o eliminaciji rasne i svih oblika diskriminacije	Link:
Datum ratifikacije i broj službenih novina u kojem je objavljena odluka i/ili odluka o preuzimanju		
Broj izvještaja	11., 12. i 13. periodični izvještaj	
Broj prethodnog izvještaja	8., 9. i 10. periodični izvještaj	Link:
Naziv tijela za nadzor nad provođenjem ugovora	Komiteta UN-a za eliminaciju rasne diskriminacije	
Smjernice za izradu izvještaja prema navedenom ugovoru (ako ih je usvojilo navedeno tijelo)	http://tbinternet.ohchr.org/_layouts/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?Lang=en&TreatyID=6&DocTypeID=63	
Datum kada su izdate preporuke za BiH	25. august 2010.	Link:
Period na koji se odnosi izvještaj	25. august 2010. – juli 2016.	
Koordinator procesa izvještavanja		
Rok za izradu nacrtu	april 2017.	
Rok za dostavu izvještaja tijelu za nadzor ugovora	juli 2017.	
Obim izvještaja u skladu sa smjericama	21200 riječi	

I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.
Tekst preporuke	Odgovaraajući član(ovi) međunarodnog ugovora i opcionog(ih) protokola ako postoji(e)	Opći komentar tijela za nadzor nad provođenje (ako postoje)	Podaci koji su dostupni u bazi	Dodatni podaci koje je potrebno prikupiti	Pitanja na koja je potrebno odgovoriti u pripremi odgovora	Izvještajna(e) jedinica(e)
7. U svjetlu Opće preporuke broj 17 (1993) o uspostavi nacionalnih institucija koje pomažu primjenu Konvencije, Komitet preporučuje da država potpisnica dodijeli Instituciji ombudsmana za ljudska prava BiH potrebne ljudske, materijalne i finansijske resurse za efikasno obavljanje mandata i eliminiira odredbe o nacionalnosti ombudsmana iz Zakona o ombudsmenu za ljudska prava, uzimajući u obzir princip neutralnosti takvih institucija i njihovu misiju da štite ljudska prava svih građana.	Član 6.	Opća preporuka broj 17 (1993) o uspostavi nacionalnih institucija koje pomažu primjenu Konvencije	Podaci o Zakonu o Instituciji ombudsmana Podaci o posljednjem imenovanju ombudsmana Broj zaposlenih na dan xx.xx.xxxx. godine Broj izdatih preporuka u periodu od xx.xx.xxxx. do xx.xx.xxxx. godine	Budžet institucije po godinama za posljednjih pet godina Broj zaposlenih Broj obuka zaposlenih Broj osoba koji se obratio instituciji po godinama u posljednjih pet godina Broj izdatih preporuka Podaci o prostorijama koje institucija koristi (kvadrata po osobi, prostorije za rad sa strankama, geografska raspoređenost) Broj izdatih specijalnih izvještaja Broj uvažanih preporuka Podaci o broju i nacionalnosti osoba koje su se prijavile na posljednji konkurs za imenovanje ombudsmana	Da li je došlo do smanjenja ili povećanja budžeta Institucije ombudsmana? Do koje mjere postojeći budžet utiče na efikasnost rada Institucije? Koji drugi izvori finansiranja (donatorska i druga pomoć) je bila dostupna instituciji u posljednjih pet godina? Do koje mjere nedostatak resursa utiče na učinak Institucije? Na koji način Institucija osigurava svoje prisustvo na terenu? Da li se bilježi nazadovanje ili napredak u smislu usvajanja odluka Institucije? Šta je učinjeno da se uklone odredbe iz Zakona, odnosno da se osigura princip neutralnosti Institucije?	Institucija ombudsmana za ljudska prava Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH Ministarstvo finansija i trezora BiH Parlamentarna skupština BiH
Odgovor	Institucija ombudsmana za ljudska prava zadržala je akreditaciju u statusu A. ICC je izdao niz preporuka od kojih zavisi odluka o reakreditaciji. U periodu od prethodnog izvještaja Bosna i Hercegovina uložila je dodatne napore kako bi Institucija ombudsmana ostvarila svoj ustavni i zakonski položaj. U toku 2015. i 2016. godine Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH formiralo je radnu grupu s ciljem jačanja pravnih garancija za nezavisnost uključujući i finansijsku nezavisnost Institucije ombudsmana. Nacrt zakona koji je dostavljen Parlamentarnoj skupštini BiH nije usvojen te je Ministarstvo u svom planu za 2017. godinu predvidjelo aktivnost na izradi novog nacrtu zakona. S druge strane, bitno je istaći da je Parlamentarna skupština BiH a posebno Zajednička komisija za ljudska prava pružala Instituciji ombudsmana podršku u provođenju svog mandata, a posebno u pogledu promocije i zaštite prava ugroženih grupa kao što su: osobe s invaliditetom, LGBT i nestale osobe. U tom smislu održane su tematske sjednice Parlamentarne skupštine BiH, a posebno je bitno naglasiti da je nekoliko zakona izmijenjeno i dopunjeno u smislu provođenja preporuka ombudsmana. U toku 2015. godine Parlamentarna skupština BiH stvorila je preduslove i osigurala da proces izbora ombudsmana bude proveden u skladu s Pariskim principima u pogledu transparentnosti, učešća civilnog društva i pluralizma što su pozdravile brojne nevladine i međunarodne organizacije. Ova podrška					

i nastojanja osigurala su nesmetanu primopredaju dužnosti i nastavak djelovanja Institucije. U periodu od 2010. do 2016. godine budžet Institucije nije se povećavao, a u toku 2014. godine zbog ušteda je došlo do smanjenja budžeta za 14%. Ovo smanjenje nije uticalo na redovne aktivnosti Institucije, ali jeste na potencijalne aktivnosti u oblasti promocije. Uz podršku brojnih međunarodnih organizacija i razvojnih agencija, provedene su aktivnosti iz nadležnosti Institucije te su objavljeni specijalni izvještaji, priručnici, organizirane konferencije i obuke za razne institucije i organizacije. Uz podršku Misije OSCE-a osigurano je prisustvo Institucije na terenu organiziranjem uredovnih dana u Orašju, Trebinju, Drvaru itd. Osim toga Institucija je u saradnji s lokalnim vlastima otvorila redovni terenski ured u Tuzli. U ovom periodu Institucija je izdala u prosjeku 3500 preporuka od čega je 47% provedeno. Na osnovu preporuka ombudsmana otklonjeno je kršenje prava za 376 osoba u toku 2010. godine, 476 u toku 2011... Institucija procjenjuje da je zahvaljujući izdatim preporukama u periodu 2010-2016. oko 67 zakona usklađeno sa standardima ljudskih prava.
--

3.3.2. Izrada plana izvještavanja: utvrđivanje indikatora za izvještavanje

Potreba korištenja standardiziranog pristupa za izvještavanje ključna je za efikasno i kvalitetno izvještavanje ugovornih tijela. Još bitnije je da proces utvrđivanja načina za praćenje i izvještavanje o stanju ljudskih prava bude preciziran kako bi što bolje odgovorio na zahtjeve ugovornih tijela. Zauzvrat, ovaj proces doprinosi efikasnosti i kvalitetu odgovora. U nastavku će biti riječi o procesu koji, u pravilu, provodi koordinator procesa izvještavanja.

Kao što je i ranije naglašeno, ovo je proces koji će u velikoj mjeri zavisiti od stručnih znanja zaposlenih u MLJPI-u u oblasti ljudskih prava. Metodologija daje smjernice za ujednačavanje ovog pristupa za sve procese izvještavanja i u skladu je sa svim smjernicama za pojedinačne izvještaje. Istovremeno, prednost ove metodologije je i njena usklađenost s potrebama utvrđivanja indikatora za praćenje i izvještavanje o stanju ljudskih prava, odnosno onih indikatora koji postaju dio baze kojom upravlja MLJPI.

Preporuke mehanizama za ljudska prava ugovorih tijela u smislu izvještavanja ali i utvrđivanja indikatora postaju ključna odrednica u ovom procesu. Nakon što se odrede odgovarajući indikatori, oni postaju referentne tačke za praćenje ljudskih prava i pomažu u procesu izvještavanja i praćenja provođenja preporuka dobivenih na osnovu međunarodnih ugovora. Olakšavajuću okolnost predstavlja činjenica da ugovorna tijela u svojim preporukama obično daju informacije na osnovu kojih je moguće identificirati potencijalne indikatore. Također, preporuke uglavnom sadrže indikatore koji bi se mogli definirati kao strukturalni, indikatori procesa i indikatori ishoda (napomene o indikatorima su sastavni dio prethodnog poglavlja koje se odnosi na strateški okvir izvještavanja).

Utvrđivanje ovih indikatora ključno je za identificiranje i ispunjavanje redova IV., V., VI. i VII. Radnog obrasca za izradu izvještaja o provođenju "naziv međunarodnog ugovora". Na taj način će koordinator biti u mogućnosti da utvrdi koji podaci se već prikupljaju, koji nedostaju, na koja pitanja je potrebno odgovoriti i, konačno, ko bi trebalo da dostavi te podatke.

Preporuka: (Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) 2006., 26)
Odbor poziva državu članicu da uskladi zakone u dva entiteta i ubrza izradu i usvajanje podzakonskih akata i uspostavljanje relevantnih struktura i institucija potrebnih za provedbu. Pored toga, preporučuje da se primjenjuju konkretne mjere za jačanje žena kako bi prijavljivale slučajeve porodičnog nasilja i da se putem programa obuke osigura da su javni zvaničnici, posebno predstavnici institucija za provođenje zakona, pravosuđa, pružaoci zdravstvenih usluga, socijalni radnici i nastavnici u potpunosti upoznati sa važećim zakonskim odredbama, da im je podignuta svijest o svim oblicima nasilja nad ženama i da posjeduju vještine kako bi na to reagovali na adekvatan način. Odbor također potiče državu članicu da prikuplja podatke o slučajevima porodičnog nasilja nad ženama i da na osnovu takvih podataka nastavi razvijati održive strategije za borbu protiv ovakvog kršenja ljudskih prava. (Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) 2006., 26)

Vrsta indikatora	Strukturalni	Indikator procesa	Indikator ishoda
Odgovarajući segmenti preporuke	uskladi zakone u dva entiteta i ubrza izradu i usvajanje podzakonskih akata i uspostavljanje relevantnih struktura i institucija potrebnih za provođenje nastavi razvijati održive strategije za borbu protiv ovakvog kršenja ljudskih prava.	konkretno mjere za jačanje žena kako bi prijavljivale slučajeve porodičnog nasilja i da se putem programa obuke osigura da su javni zvaničnici, posebno predstavnici institucija za provođenje zakona, pravosuđa, pružaoci zdravstvenih usluga, socijalni radnici i nastavnici u potpunosti upoznati s važećim zakonskim odredbama, da im je podignuta svijest o svim oblicima nasilja nad ženama i da imaju vještine kako bi na to reagovali na adekvatan način	prikuplja podatke o slučajevima porodičnog nasilja nad ženama reagirali na adekvatan način
Indikatori koji se mogu utvrditi za potrebe praćenja i izvještavanja	Stepen usklađenosti entitetskih zakona Broj podzakonskih akata koji su usvojeni Broj struktura (komisija i timova) i institucija koje su predviđene zakonima Broj strategija revidiranih nakon prikupljanja podataka	Broj mjera za prijavljivanje nasilja Procenat policijskih službenika, sudija, tužilaca, zdravstvenih radnika, socijalnih radnika koji su educirani o zakonima koji se tiču nasilja u porodici Učinak obuka u pogledu znanja	Podaci o mjerama za unapređenja prikupljanja podataka Broj provedenih istraživanja Prevalenca nasilja u porodici Broj prijavljenih predmeta Broj predmeta u kojima je podnesena optužnica Broj presuda Vrste presuda Broj slučajeva recidiva

Odbor preporučuje da država članica razmotri usvajanje nacionalnog zakonodavstva kojim se zabranjuje objavljivanje ličnih detalja djece od strane medija i/ili novinara i osiguravaju srazmjerne kazne za takvo ponašanje. Isto tako poziva državu članicu na uspostavljanje specifičnih i povoljnih mehanizama za djecu kako bi se mogla žaliti na kršenje njihove privatnosti i povećanje zaštite djece u krivičnim postupcima. Nadalje, Odbor preporučuje da država članica razmotri vođenje kampanja za podizanje svijesti novinara i drugih medijskih stručnjaka o Konvenciji i pravu djece na privatnost. (Konvencija o pravima djeteta (CRC) 2012., 38)

Vrsta indikatora	Strukturalni	Indikator procesa	Indikator ishoda
Odgovarajući segmenti preporuke	usvajanje nacionalnog zakonodavstva kojim se medijima i/ili novinarima zabranjuje objavljivanje ličnih podataka o djeci i osiguravaju srazmjerne kazne za takvo ponašanje uspostavljanje specifičnih i odgovarajućih mehanizama za djecu kako bi se mogla žaliti na kršenje njihove privatnosti i povećanje zaštite djece u krivičnim postupcima.	vođenje kampanja za podizanje svijesti novinara i drugih medijskih stručnjaka o Konvenciji i pravu djece na privatnost.	osiguravaju srazmjerne kazne za takvo ponašanje

Indikatori koji se mogu utvrditi za potrebe praćenja i izvještavanja	Kojim zakonima je medijima zabranjeno objavljivanje ličnih podataka o djeci? Koji profesionalni standardi su razvijeni za zaštitu ličnih podataka djece? Koji mehanizmi postoje za zaštitu privatnosti djece?	Broj kampanja i drugih aktivnosti Učinak kampanja i aktivnosti	Broj prijava koje se odnose na kršenje privatnosti djece Broj i vrsta izrečenih sankcija novinarima i medijima?
--	---	---	--

3.3.3. Usvajanje plana izvještavanja i imenovanje koordinatora

Nakon usvajanja plan izvještavanja predstavlja ključni taktički alat za proces izvještavanja. Plan je također i izvrstan alat za upoznavanje nadležnih institucija s obimom i svrhom izvještavanja u pogledu pojedinačnih izvještaja ali i izvrstan alat za zagovaranje provođenja preporuka.

Ključni segmenti svakog plana navedeni su ispod. Najveći i centralni dio plana je dio V. koji sadrži ispunjen obrazac za izradu pojedinačnih izvještaja. Osim njega značajan dio obuhvata i plan konsultacija. Ostali segmenti plana uglavnom se odnose na već dostupne prevode odgovarajućih dokumenata kao i segmente ovog protokola.

PRIMJER: STRUKTURA PLANA ZA IZRADU IZVJEŠTAJA PREMA "NAZIV MEĐUNARODNOG UGOVORA"

- I - Uvod
- II - Metodologija izrade izvještaja u skladu sa smjernicama
- III - Vremenski okvir i hronološki pregled aktivnosti
- IV - Tekst preporuka koje su usvojila tijela za nadzor nad primjenom međunarodnog ugovora
- V - Institucije koje će učestvovati u izradi izvještaja članstvom u radnoj grupi
- VI - Obrazac za izradu pojedinačnih izvještaja
- VII - Plan konsultacija
- VI.1.- Pregled zainteresiranih strana
- VI.2. - Forma obavljanja konsultacija
- VIII - Prilozi:
- VIII.1. Tekst Konvencije
- VIII.2. Prethodni periodični (inicijalni izvještaj)
- VIII.3. Common Core Document
- VIII.4. Obrazac upitnika za izvještajne jedinice za dostavu podataka za pripremu pojedinačnih izvještaja

3.3.4. Imenovanje radne grupe za izradu izvještaja

U toku izrade plana identificirane su institucije koje će učestvovati u izradi izvještaja članstvom njihovih predstavnika u radnoj grupi. U zavisnosti od sadržaja preporuka, i profil i broj ovih osoba bit će promjenjiv. Osim toga, podaci koji su dostupni u centralnoj bazi podataka i podaci kojima raspolaže MLJPI će također uticati na odluku o broju institucija koje će biti pozvane da učestvuju u izradi pojedinačnog izvještaja.

Odluku o imenovanju radne grupe za izradu izvještaja donosi ministar za ljudska prava i izbjeglice BiH (Obrazac br. 18). Odluka je jedan od ključnih alata za provođenje plana izvještavanja o provođenju pojedinačnih međunarodnih ugovora o ljudskim pravima budući da se njome precizno utvrđuju nadležnosti i odgovornosti radne grupe u pogledu pripreme izvještaja, te utvrđuje proceduru odlučivanja o svim pitanjima kojima će se radna grupa baviti.

Članstvo u radnoj grupi nije jedini način učešća nadležnih institucija. Učešće se ostvaruje i redovnim dostavljanjem podataka u bazu podataka, dostavljanjem podataka putem upitnika za izvještajne jedinice za dostavu podataka za pripremu pojedinačnih izvještaja te davanjem mišljenja na nacrt izvještaja.

Iz tog razloga primarna svrha učešća predstavnika nadležnih institucija u radnoj grupi nije dostavljanje podataka već podrška u analizi i interpretaciji prikupljenih podataka u odnosu na obaveze BiH prema pojedinačnim ugovorima. O ovome treba voditi računa prilikom utvrđivanja institucija i profila pojedinaca koji bi trebali da učestvuju u radu radne grupe.

3.3.5. Aktivnosti radne grupe za izradu izvještaja

Nakon što ministar imenuje radnu grupu, potrebno je pristupiti organizaciji prvog sastanka (Obrazac br. 19). Ovo je prva prilika za upoznavanje svih članova radne grupe s obimom zadatka na izradi izvještaja. Istovremeno, ovo će za neke od njih biti prvi put da se susreću s pojmovima ljudskih prava i osnovnih sloboda. Stoga dio prvog sastanka treba biti posvećen samom sadržaju ugovora koji je predmet izvještaja kao i principima izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora o ljudskim pravima.

Plan za izradu izvještaja je ključna polazna tačka za rad radne grupe. Ipak, svi segmenti plana bit će predmet diskusije s radnom grupom tokom njenog prvog sastanka, jer se može pretpostaviti da će pojedine institucije imati više saznanja o pojedinim pitanjima obuhvaćenim planom.

Radna grupa dužna je na prvom sastanku utvrditi dinamiku rada. U tabeli ispod dat je pregled ključnih aktivnosti koje radna grupa treba provesti.

Aktivnost	Odgovorna osoba	Vrijeme	Ishodi
Utvrđivanje upitnika	Radna grupa	Prvi sastanak	Utvrđena lista potrebnih podataka i izvještajnih jedinica
Dostavljanje upitnika izvještajnim jedinicama	Koordinator(ica)	Odmah nakon prvog sastanka	Upitnici dostavljeni
Koordiniranje pripreme odgovora	Radna grupa koordinator	Kroz tri sedmice nakon prvog sastanka	Prikupljeni odgovori
Drugi sastanak radne grupe	Radna grupa koordinator	Analiza odgovora i izrada nacrt izvještaja	Izrađen prvi nacrt izvještaja
Javne konsultacije	Radna grupa koordinator	30 dana nakon drugog sastanka	Prikupljeni komentari i sugestije
Dostavljanje nacrt izvještaja na mišljenje	Radna grupa koordinator	30 dana nakon drugog sastanka	Prikupljeni komentari i sugestije
Treći sastanak radne grupe	Radna grupa	sedam dana nakon okončanja javnih konsultacija	Utvrđen konačni nacrt izvještaja

	koordinator		
Utvrđivanje nacrt izvještaja	Koordinator	sedam dana nakon trećeg sastanka	Ministar usvojio izvještaj
Dostavljanje nacrt izvještaja Vijeću ministara BiH	Koordinator	sedam dana nakon usvajanja izvještaja	Izvještaj usvojilo Vijeće ministara BiH
Dostavljanje izvještaja ugovornom tijelu	Koordinator	sedam dana nakon usvajanja izvještaja	Izvještaj dostavljen ugovornom tijelu
Četvrti sastanak radne grupe (po potrebi)	Radna grupa koordinator	sedam dana nakon prijema i prijevoda dodatnih pitanja	Izrađeni odgovori na dodatna pitanja
Dostavljanje odgovora na dodatna pitanja	Koordinator	sedam dana nakon izrade odgovora na dodatna pitanja	Odgovori na dodatna pitanja dostavljeni ugovornom tijelu

Kao što je već naglašeno, ključni zadatak radne grupe tokom prvog sastanka je da utvrdi koji podaci postoje, a koje je potrebno dodatno prikupiti, te koje izvještajne jedinice raspolažu tim podacima. Nakon što radna grupa potvrdi konačan spisak podataka koji su potrebni, utvrđuje se spisak izvještajnih jedinica od kojih je potrebno prikupiti podatke koji nisu dostupni u centralnoj bazi podataka. Budući da je nemoguće očekivati da će sve izvještajne jedinice biti prisutne u sastavu radne grupe, bit će potrebno da se određeni broj podataka prikupi i putem zahtjeva. Za te potrebe koristi se odgovarajući prateći akt (Obrazac br. 20) i upitnik za prikupljanje podataka (Obrazac br. 21).

Konačno, nakon što se prikupe dodatni podaci, moguće je pristupiti izradi odgovora. Budući da se podaci dostavljaju koordinatoru, potrebno je da se prijedlog odgovora pripremi prije sastanka radne grupe. U izradi odgovora potrebno je slijediti tekst preporuke, identificirane indikatore, te koristiti podatke iz baze i podatke prikupljene putem upitnika.

Slijedi analiza korištenog primjera iz 8., 9. i 10. periodičnog izvještaja, pripremljenog za Komitet UN-aza eliminaciju rasne diskriminacije¹. Kao i većina preporuka tijela UN-a, i ova iz primjera sadržavala je strukturalne, procesne i indikatore učinka, a u popunjenoj tabeli prikazani su i podaci koji su prepoznati kao potrebni za pripremu odgovora. Pravilno pripremljen odgovor usmjerava se na korištenje navedenih podataka kako bi se zadovoljili zahtjevi komiteta, tj. prezentira strukturalne, procesne i indikatore učinka koje su sugerirani predmetnom preporukom.

DIO ODGOVORA KOJI SE ODNOSI NA STRUKTURALNE INDIKATORE: Institucija ombudsmena za ljudska prava BiH zadržala je akreditaciju u statusu A. ICC je izdao niz preporuka od kojih zavisi odluka o reakreditaciji. U periodu od prethodnog izvještaja BiH je uložila dodatne napore kako bi Institucija ombudsmena ostvarila svoj ustavni i zakonski položaj. Tokom 2015. i 2016. godine Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH formiralo je radnu grupu s ciljem jačanja pravnih garancija za nezavisnost uključujući i finansijsku nezavisnost Institucije ombudsmena. Nacrt zakona koji je dostavljen Parlamentarnoj skupštini BiH nije usvojen te je Ministarstvo u svom planu za 2017. godinu predvidjelo aktivnost na izradi novog nacrt zakona.

DIO ODGOVORA KOJI SE ODNOSI NA PROCESNE INDIKATORE: S druge strane, bitno je istaći da je Parlamentarna skupština BiH, a posebno Zajednička komisija za ljudska prava, pružala Instituciji ombudsmena podršku u provođenju svog mandata, a posebno u pogledu promocije i zaštite prava ugroženih grupa kao što su osobe s invaliditetom, LGBT i nestale osobe. U tom smislu održane su tematske sjednice Parlamentarne skupštine BiH, a posebno je važno naglasiti da je nekoliko zakona izmijenjeno i dopunjeno u smislu provođenja preporuka ombudsmena. U toku 2015. godine Parlamentarna skupština BiH stvorila je preduslove i osigurala da proces izbora ombudsmena bude proveden u skladu s Pariskim principima u pogledu transparentnosti, učešća civilnog društva i pluralizma što su pozdravile brojne nevladine i međunarodne organizacije. Ova podrška i nastojanja osigurali su nesmetanu primopredaju dužnosti i nastavak djelovanja Institucije. U periodu od 2010. do 2016. budžet Institucije nije se povećavao, a u toku 2014. godine zbog ušteđada došlo je do smanjenja budžeta za 14%.

DIO ODGOVORA KOJI SE ODNOSI NA INDIKATORE ISHODA: Ovo smanjenje nije imalo uticaja na redovne aktivnosti Institucije, ali jeste na potencijalne aktivnosti u oblasti promocije. Uz podršku brojnih međunarodnih organizacija i razvojnih agencija provedene su aktivnosti iz nadležnosti Institucije te su objavljeni specijalni izvještaji, priručnici, organizirane konferencije i obuke za razne institucije i organizacije. Uz podršku Misije OSCE-a, osigurano je prisustvo Institucije na terenu organiziranjem uredovnih dana u Orašju, Trebinju, Drvaru itd. Osim toga, Institucija je u saradnji s lokalnim vlastima otvorila redovni terenski ured u Tuzli. U ovom periodu Institucija je izdala u prosjeku 3500 preporuka od čega je 47% provedeno. Na osnovu preporuka ombudsmena, otklonjeno je kršenje prava za 376 osoba u toku 2010. godine, 476 u toku 2011... Institucija procjenjuje da je zahvaljujući izdatim preporukama u periodu od 2010. do 2016. godine oko 67 zakona usklađeno sa standardima ljudskih prava.

3.3.6. Obavljanje javnih konsultacija

Javne konsultacije su osnovni dio plana pojedinačnog izvještaja koje treba da osiguraju razmatranje širokog spektra mišljenja o svim pitanjima koja se direktno ili posredno odnose na sadržaj izvještaja. Javne rasprave, kao jedan od mehanizama kojim se osigurava transparentnost rada zakonodavne i izvršne vlasti, osiguravaju demokratsko učešće građana i njihovih predstavnika u postupku izrade pojedinačnih planova.

Tijela za nadzor nad pojedinačnim ugovorima pozivaju vlade da se konsultiraju s ključnim zainteresiranim stranama kroz sveobuhvatan i svrsishodan proces u izradi izvještaja.

Komitet za eliminaciju rasne diskriminacije - Zaključna zapažanja o 9. i 11. periodičnom izvještaju Bosne i Hercegovine

Konsultacije s civilnim društvom

16. Komitet preporučuje da država potpisnica proširi dijalog s civilnim društvom koje radi u oblasti zaštite ljudskih prava, posebno borbe protiv rasne diskriminacije, uključujući pripremu svog sljedećeg izvještaja, ali i izvan tog konteksta. Komitet također preporučuje da država potpisnica donese mjere za podsticanje razvoja i jačanje kapaciteta zainteresiranih strana kao što je učešće tih strana u izradi izvještaja do konsultacija u vezi sa sadržajem izvještaja.

Ovakve vrste konsultacija ne isključuju pravo ovih grupa da se direktno obrate komitetima (kao što je podnošenje paralelnih izvještaja ili izvještaja u sjeni). Svrha ovih konsultacija je da se ostvari dijalog između MLJPI-a, odnosno radne grupe koja je izradila pojedinačni izvještaj, organizacija civilnog društva i pojedinaca kao i nacionalnog mehanizma za ljudska prava povodom nacrt izvještaja i odgovora prema tijelu za nadzor nad primjenom međunarodnog ugovora.

Ključni koraci za planiranje konsultacija

- izrada kalendara konsultacija sa svim zainteresiranim stranama

¹ Podaci koji se koriste za pripremu navedenog odgovora ne odnose se na zvanične podatke. Korišteni su hipotetski podaci.

- izrada spiska zainteresiranih strana
- uključivanje Institucije ombudsmena za ljudska prava BiH u svim fazama izrade izvještaja vodeći računa da se ne ugrozi nezavisnost ove institucije u skladu s Pariskim principima
- izrada mailing liste za uključene strane i redovno dostavljanje informacija i nacrtu
- organiziranje sastanaka o određenim temama iz izvještaja
- dostavljanje zapisnika sa sastanaka radne grupe i sastanaka s nevladinim organizacijama svim zainteresiranim stranama.

One bi trebalo da uključe one grupe na koje se odnose prava iz tog ugovora, odnosno one grupe čija prava su najviše ugrožena, uključujući i one grupe koje su ranjive i čije informacije mogu da posluže za izradu izvještaja. Na ovaj način se doprinosi i transparentnosti i odgovornosti nadležnih institucija vlasti u odnosu na ove grupe.

Tri su ključna pitanja koja se moraju uzeti u obzir:

1. Kako utvrditi zainteresirane strane?
2. Koja je forma javnih konsultacija najadekvatnija za svaku grupu?
3. Kako osigurati da javne konsultacije budu svrsishodne?

3.3.6.1. Utvrđivanje zainteresiranih strana

Za prvi korak potrebno je utvrditi razne institucionalne i ostale zainteresirane subjekte, koji će doprinijeti procesu praćenja ostvarivanja ljudskih prava u ulozi pružalaca informacija, kao nezavisni tumači dostupnih informacija ili kao krajnji korisnici tih informacija za artikuliranje zahtjeva i praćenje ostvarivanja ljudskih prava. To može podrazumijevati, između ostalih, državne organe, uključujući relevantna resorna ministarstva, nacionalne institucije za ljudska prava, relevantne organizacije civilnog društva angažirane na praćenju ostvarivanja ljudskih prava i druge društvene grupe, uključujući parlamentarne komisije i nosioce prava uopće.

GLAVNE ZAINTERESIRANE STRANE KOJE TREBA KONSULTIRATI	
Ranjive grupe	Ranjive grupe su ključne potencijalne zainteresirane strane za konsultacije. One se mogu identificirati prema sadržaju pojedinačnog ugovora. Tako ranjive grupe mogu da uključuju osobe s invaliditetom, djecu i mlade, žene, nacionalne manjine, migrante i slično.
Službena tijela za ljudska prava	To mogu biti komisije za ljudska prava, komisije za ravnopravnost spolova, komisije za mlade i sl.
Stručne osobe u kontaktu s ranjivim grupama	Npr. nastavnici, zdravstveni radnici, socijalni radnici, policijski i nosioci pravosudnih funkcija.
Međunarodne organizacije	Ovo se tiče međunarodnih organizacija koje prate stanje u oblasti na koju se odnosi pojedinačni izvještaj ili one koje s konkretnom ekspertizom u toj oblasti, npr. Međunarodna organizacija rada, UNICEF, Populacijski fond Ujedinjenih naroda (UNFPA), UNHCR, UN Women i sl.
Drugi donatori i kreditori	Posebno oni s direktnim interesom za stanje u oblasti na koju se odnosi pojedinačni izvještaj (npr. Svjetska banka, regionalne razvojne banke) ili sa stručnim poznavanjem stanja u toj oblasti (npr. SIDA, GIZ i druge razvojne agencije).
Organizacije civilnog društva (nacionalne i međunarodne)	One s direktnim fokusom na stanje u oblasti na koju se odnosi pojedinačni izvještaj, organizacije žena, mladih, starih, sindikati te međunarodne nevladine organizacije s konkretnim fokusom na tu oblast kao što su: Save the Children, World Vision, TRIAL i sl.

Zainteresirani subjekti uključeni u konsultacije treba da budu okupljeni u participativnom procesu, u kojem njihove kompetencije i perspektive zasnovane na komplementarnosti ciljeva (kao što je fokusiranje na različite aspekte prava) i metoda prikupljanja informacija (resorna ministarstva za administrativne podatke, statistička institucija za podatke zasnovane na istraživanjima, nacionalne institucije za ljudska prava ili OCD za podatke o slučajevima) doprinose procesu praćenja ostvarivanja ljudskih prava.

3.3.6.2. Forme konsultacija

Drugi korak je osigurati učešće ovih strana u procesu konsultacija povodom pojedinačnog izvještaja. Potrebno je razmotriti razne strategije kako bi se utvrđeni subjekti zaista uključili u konsultacije povodom nacrtu izvještaja. Ovo je ključno kako bi se prikupile dodatne informacije i sugestije, odnosno kako bi proces konsultacija bio svrsishodan.

U tom smislu moguće su sljedeće strategije, odnosno kombinacija sljedećih strategija:

- javne konsultacije uz pomoć sistema za učešće na daljinu
- javne konsultacije organiziranjem skupova
- fokus grupe i sastanci

3.3.6.3. Javne konsultacije uz pomoć sistema za učešće na daljinu

U posljednje vrijeme sve više konsultacija se obavlja uz pomoć sistema za učešće na daljinu. Dugo vremena korišten je sistem elektronske pošte (e-mail) kao i veb-stranice nadležnih institucija. U toku 2016. godine razvijena je platforma ekonsultacije.gov.ba¹ koja omogućava automatiziran proces javnih konsultacija. Ipak, MLJPI bi trebalo da uloži dodatne napore kako bi osigurao da se što veći procenat ključnih strana registrira na ovaj portal te da na ovaj način učestvuje u javnim konsultacijama.

3.3.6.4. Javne konsultacije organiziranjem događaja

Javne konsultacije organiziranjem događaja su također veoma rasprostranjen način obavljanja javnih konsultacija. Ovaj pristup omogućava neposredniju diskusiju o nacrtu izvještaja. Ipak, ovi događaji vrlo često zahtijevaju značajne resurse organizatora, uključujući ljudske, budući da je potrebno zabilježiti tok diskusije, ali i finansijske, kako bi se osiguralo učešće organizacija koje predstavljaju najugroženije grupe u društvu.

3.3.6.5. Fokus grupe i sastanci

Čini se da se fokus grupe i sastanci vrlo često zanemaruju kao način za provođenje javnih konsultacija. Prednost ovog pristupa je diskusija o izvještaju, odnosno o dijelu izvještaja s profesionalcima koji su aktivni u jednoj oblasti i koji imaju specifična znanja o temama koje se obrađuju u izvještaju. Na taj način mogu se prikupiti informacije iz "prve ruke" koje mogu biti veoma značajne za izvještaj. Ipak, i ovaj pristup zahtijeva resurse i vrijeme, pogotovo jer je potrebno kontaktirati više fokus grupa i održati sastanaka povodom jednog izvještaja.

¹ Ovu platformu razvilo je Ministarstvo pravde BiH i trenutno je koriste institucije BiH.

3.3.6.6. Osmišljavanje svrsishodnih javnih konsultacija

Iako je jasno da zainteresirane strane imaju interes da budu konsultirane, to ne znači da shvataju potrebu i značaj izvještavanja prema pojedinačnim međunarodnim ugovorima. U tom smislu odabir odgovarajuće forme u odnosu na zainteresiranu stranu predstavlja dobar pravac djelovanja s ciljem svrsishodnosti. Međutim, potrebno je planirati vrijeme za uvod u značaj i proces koji stoji iza procesa izvještavanja kako bi se učesnicima približila bit procesa.

Osim toga, važno je osigurati i dostupnost svih informacija potrebnih učesnicima kako bi mogli dati svoje cjelovito mišljenje. Za sve tri vrste forme javnih konsultacija prikladno bi bilo koristiti prilagođeni obrazac za izradu pojedinačnih izvještaja sa svim unesenim elementima odgovora. U ovom obrascu dodati su podaci o broju i datumu nacrta, rok za dostavljanje komentara koordinatoru i dio koji se odnosi na komentare na nacrt odgovora.

3.3.6.7. Obrazac za obavljanje konsultacija o pojedinačnim izvještajima

Budući da je proces izrade izvještaja po pojedinačnim ugovorima sam po sebi kompleksan zadatak koji zahtijeva planiranje, predlaže se donošenje plana za provođenje konsultacija o pojedinačnim izvještajima. Obrazac za obavljanje konsultacija treba da bude izrađen uz plan za izradu pojedinačnih izvještaja.

Obrazac je izrađen s namjerom da se osigura da sve osobe koje učestvuju u procesu javnih konsultacija imaju uvid u istu količinu informacija kojima je raspolagala radna grupa prilikom izrade nacrta izvještaja.

3.3.7. Izrada prijedloga izvještaja

Nakon provedenog procesa konsultacija i procesa validacije potrebno je sve komentare i sugestije obraditi te pristupiti izradi konačne verzije izvještaja. Ugovorna tijela su u velikoj mjeri standardizirala izvještaj koji ima jasnu formu.

U ovom trenutku koordinator radne grupe u skladu sa smjernicama odgovarajućeg ugovornog tijela pristupa prilagođavanju usaglašenih odgovora formi izvještaja koja je utvrđena. Tako smjernice UN-a predviđaju da izvještaji treba da se podnose na jednom od šest službenih jezika UN-a (arapskom, kineskom, engleskom, francuskom, španskom ili ruskom). Oni se dostavljaju u elektronskoj (disketa, CD ili e-mail) i printanoj formi. Izvještaji treba da budu što je moguće koncizniji. Inicijalni izvještaji ne treba da imaju više od 60, a periodični izvještaji ne treba da imaju više od 40 stranica. Države se mogu odlučiti da dostave kopije zakona, politika i drugih dokumenata koji se spominju u izvještaju na jednom od zvaničnih jezika UN-a. Dijelovi izvještaja su u pravilu numerirani paragrafima.

Nakon što se izradi prijedlog izvještaja, on može biti predmet posebnog sastanka radne grupe ako za to postoje razlozi. U svakom slučaju radna grupa imat će uvida u formu izvještaja prije dostavljanja te verzije ministru za ljudska prava i izbjeglice BiH na usvajanje.

3.3.8. Dostavljanje izvještaja ugovornom tijelu

Nakon što Vijeće ministara BiH usvoji izvještaj, koordinator radne grupe u skladu sa smjernicama odgovarajućeg ugovornog tijela pristupa prilagođavanju usaglašenih odgovora traženoj formi izvještaja. Tako smjernice UN-a predviđaju da izvještaji treba da se podnose na jednom od šest službenih jezika UN-a (arapskom, kineskom, engleskom, francuskom, španskom ili ruskom). U većini slučajeva izvještaji se dostavljaju u elektronskoj (CD ili e-mail) i printanoj formi.

3.3.9. Prezentacija izvještaja ugovornom tijelu

Većina ugovornih tijela teži da uspostavi s državama članicama konstruktivni dijalog tokom kojeg se informacije, iskustva, ideje i sugestije razmjenjuju u zajedničkom naporu da se primijeni međunarodni ugovor u zemlji koja podnosi izvještaj. Najčešće se konstruktivni dijalog odvija neposredno tokom sastanaka između tijela za nadzor međunarodnog ugovora (komiteta) i delegacije zemlje članice.

Razmatranje izvještaja zasniva se na informacijama koje zemlje uključe u svoj izvještaj i znanju koje imaju pojedini članovi ugovornih tijela. Informacije se sve češće prikupljaju i od agencija i fondova UN-a ili VE. Ova tijela pozivaju se da ugovornim tijelima daju informacije specifične za zemlju, prije zasjedanja s državama članicama, čiji se izvještaji razmatraju. Ugovorna tijela dobivaju informacije i od međunarodnih i domaćih NVO-a. Neke NVO, a posebno međunarodne, direktno komuniciraju s članovima ugovornih tijela, dok domaće NVO iz brojnih zemalja ugovornim tijelima dostavljaju alternativne ili paralelne izvještaje. Ova tijela i NVO se također pozivaju da se obrate ugovornim tijelima u cjelini na zatvorenom sastanku.

Kada država potpisnica podnese izvještaj, komitet poziva predstavnika zemlje da u uvodnom izlaganju predstavi izvještaj. Ovo je prilika da se iznesu informacije koje nisu sadržane u izvještaju ili rezultati koji su postignuti otkako je izvještaj podnesen. Naime, često postoji vremenski razmak između datuma kada je izvještaj podnesen i kada ga razmatra ugovorno tijelo. U tom slučaju, država se poziva da priloži pisani dodatak originalnom izvještaju i da u svom usmenom izlaganju navede najvažnija dostignuća u periodu od podnošenja pismenog izvještaja.

Nakon izlaganja izvještaja, članovi ugovornog tijela daju svoje opće opservacije i komentare na izvještaj. Vrlo često, ugovorno tijelo postavlja pitanja koja se odnose na proces izrade samog izvještaja, te na ulogu NVO-a u pripremi izvještaja. Nakon toga ugovorna tijela prelaze na razmatranje izvještaja od člana do člana, postavljanje pitanja o primjeni različitih članova i razjašnjavanja i dodatnih informacija. Nakon toga predstavnici države koji čine delegaciju, odgovaraju na postavljena pitanja.

3.3.10. Dostavljanje zaključnih komentara

Nakon konstruktivnog dijaloga, ugovorna tijela usvajaju zaključne komentare koji predstavljaju zajednički stav ugovornog tijela o situaciji u zemlji koja je izvještaj podnijela. Zaključni komentari dostavljaju se zemlji učesnici, te su uglavnom javno dostupni. U pravilu, komitet imenuje jednog člana komiteta kao izvjestioca za zemlju članicu koji izrađuje prvi nacrt zaključnih komentara.

Nacrt zaključnih komentara sadrži najveći dio važnih pitanja o kojima je diskutirano u konstruktivnom dijalogu i njime se naglašavaju i pozitivne i problematične tačke u pogledu ljudskih prava i sloboda koje su otkrivene ispitivanjem izvještaja. Ovaj nacrt usvaja ugovorno tijelo u punom sastavu na zatvorenom sastanku. Pojedini komiteti dostavljaju nacрте izvještaja zemlji članici na provjeru mogućih materijalnih grešaka.

Usvojeni komentari su važan osnov za vladu kada treba da preoblikuje svoju buduću politiku u oblasti ljudskih prava. Vrlo često ugovorna tijela pozivaju zemlje članice da povodom zaključnih komentara usvajaju posebne javne politike ili da zaključni komentari povodom pojedinačnog ugovora postanu dio općih strategija za ljudska prava.

Zaključni komentari predstavljaju osnovu za praćenje stanja u zemljama članicama između izvještaja. Na osnovu njih, ugovorna tijela pripremaju listu pitanja i problema koja se unaprijed šalje zemlji koja priprema izvještaj.

3.3.11. Dostavljanje informacija o oblastima od posebne zabrinutosti

Neka ugovorna tijela utvrđuju oblasti od posebne zabrinutosti, te pozivaju zemlje članice da u kraćem periodu dostave podatke o stanju u tim oblastima. To je posebno slučaj s ugovornim tijelima UN-a¹ koji pozivaju zemlje članice da u roku od jedne godine (dvije godine u slučaju CEDAW komiteta) dostave informacije o mjerama koje su preduzete u izdvojenim oblastima. Ove oblasti jasno su izdvojene na kraju zaključnih komentara. Nakon što se dostave informacije, posebni izvjestilac za ove oblasti ocjenjuje da li država članica preduzima mjere da se unaprijedi stanje u toj oblasti i da li te mjere odgovaraju na zabrinutost komiteta.

U ovom procesu izvjestilac razmatra informacije dostavljene od države članice, ali i sve druge dostupne informacije kao što su: informacije drugih ugovornih tijela, specijalne procedure, Univerzalni periodični pregled, tijela i agencije UN-a, regionalni mehanizmi za ljudska prava, nacionalne institucije za ljudska prava i NVO. Analizu ovih informacija izvjestilac prezentira komitetu koji može da zauzme stav o mjerama te da o tome obavještava zemlju članicu.

3.4. Operativni okvir – godišnji plan primjene okvirnog programa izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora o ljudskim pravima (godišnji plan provođenja)

Operacionalizacija strateškog i taktičkih planova jedan je od najizazovnijih zahtjeva sistema izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora o ljudskim pravima. Upravo to je i osnovni zadatak godišnjeg plana provođenja – operativno provođenje planova utvrđenih na taktičkom i strateškom nivou. Ključni segmenti operativnog djelovanja koji obuhvataju vremenski okvir u trajanju od jedne kalendarske godine uključuju:

- godišnji plan provođenja
- finansijski plan
- plan aktivnosti na razvoju organizacionih i ljudskih kapaciteta

Godišnji plan provođenja je zapravo hronološki uređen pregled aktivnosti izvedenih iz pojedinačnih planova izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora i okvirnog programa čije je provođenje predviđeno za predstojeću kalendarsku godinu. Za svaku od aktivnosti godišnjeg plana navodi se veza s pojedninačnim planom izvještavanja, tj. međunarodnim ugovorom, te dodatni operativni podaci neophodni za njeno provođenje, koji se odnose na preliminarni vremenski okvir za provođenje aktivnosti, informacija o nosiocu operativne realizacije, kao i ostalim akterima koji će učestvovati u aktivnosti. Obrazac br. 28 predstavlja strukturu godišnjeg plana provođenja.

Neizostavni dio operativnog planiranja je i odgovarajući finansijski plan. Njegov puni naziv, predložen u okviru Metodologije, jeste "Godišnji finansijski plan provođenja Okvirnog programa za 20__ - 20__" i predstavljen je kao Obrazac br 28. Za razliku od prethodno opisanog godišnjeg plana provođenja okvirnog programa, gdje su aktivnosti raspoređene hronološki, u finansijskom planu aktivnosti se vežu za pojedinačne planove izvještavanja o provođenju međunarodnog ugovora. Zahtijeva se precizna identifikacija izvora sredstava neophodnih za realizaciju aktivnosti, pri čemu je ostavljena mogućnost da se, osim iz budžeta MLJPI-a, aktivnosti finansiraju iz budžeta ostalih nivoa vlasti, donatorskim sredstvima ili iz drugih izvora sredstava.

U skladu s ranije utvrđenim rasporedom odgovornosti za koordinaciju procesa izvještavanja o provođenju pojedinačnih međunarodnih ugovora, inicijalno pripremanje godišnjeg plana provođenja, kao i pratećeg finansijskog plana rezultat je individualnog rada članova radne grupe MLJPI-a, na poziv njenog predsjednika, koji se upućuje u šestom mjesecu svake kalendarske godine, te je stalna aktivnost u godišnjem planu provođenja. Predloženi vremenski period uslovljen je zvaničnim budžetskim kalendarom kojim se zahtijeva pravovremeno planiranje troškova na nivou pojedinih ministarstava. Očekivati je da će se veći dio aktivnosti oslanjati na budžet MLJPI-a čime se garantira integritet procesa izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora o ljudskim pravima, kao i cjelovito provođenje planiranih aktivnosti.

Kao aktivnost koja će kontinuirano biti prisutna u svim godišnjim planovima provođenja ističemo i redovno godišnje prikupljanje i obradu baznih indikatora ljudskih prava u BiH, što je predviđeno i pravilnikom, ali i odlukom o pripremi i provođenju okvirnog programa izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora o ljudskim pravima.

Prijedlog godišnjeg plana provođenja, kao i pratećeg finansijskog plana, utvrđuje radna grupa MLJPI-a i upućuje na odobravanje ministru koji, nakon eventualnih usaglašavanja, daje saglasnost na predložene dokumente u formi instrukcije o uključivanju godišnjeg plana provođenja u program rada MLJPI-a, a finansijskog plana u planirani budžet MLJPI-a za narednu godinu. U ovom slučaju ne zahtijeva se donošenje odluke o usvajanju godišnjeg plana provođenja, budući da je obaveza njegove pripreme i provođenja već utvrđena u prethodno usvojenim odlukama o pripremi i provođenju okvirnog programa i usvajanju okvirnog programa za konkretni vremenski period. U pomenutim odlukama utvrđen je i sam postupak izvještavanja o provođenju godišnjih planova provođenja.

Faza	Koraci	Metode i alati	Učesnici	Rezultati
Operativni okvir	Priprema godišnjeg plana izvještavanja	Pravilnik, Metodologija, obrazac Godišnjeg plana provođenja (Obrazac br. 28)	Radna grupa MLJPI BiH	Godišnji plan provođenja kao sastavni dio programa rada MLJPI-a.
	Priprema finansijskog plana	Pravilnik, Metodologija, forma finansijskog plana za potrebe realizacije godišnjeg plana provođenja (Obrazac br. 29)	Radna grupa MLJPI-a, Sektor za finansije MLJPI-a	Razrađen finansijski plan namijenjen izvještavanju o provođenju međunarodnih ugovora u oblasti ljudskih prava i uključen u godišnji budžet MLJPI-a.
	Priprema i usavršavanje organizacionih i ljudskih kapaciteta za potrebe izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora o ljudskim pravima	Pravilnik, Metodologija, obrazac Godišnjeg plana provođenja (Obrazac br. 28)	Radna grupa MLJPI-a, kadrovska služba	Utvrđene potrebe u oblasti obuke i treninga, na nivou MLJPI-a, ali i na nivou širokog spektra izvještajnih jedinica/administrativnih izvora, uključene u godišnji plan provođenja.

Ključni alat za operativno upravljanje izvještavanjem o provođenju međunarodnih ugovora o ljudskim pravima je finansijski plan koji prati godišnji plan izvještavanja. Zahvaljujući pripremi odgovarajućeg finansijskog plana, moguće je:

¹ Šest komiteta UN-a usvojilo je tzv. follow-up procedure, i to: Vijeće za ljudska prava, Komitet za borbu protiv torture, Komitet za eliminaciju rasne diskriminacije, Komitet za eliminaciju diskriminacije žena, Komitet za prava osoba s invaliditetom i Komitet o prisilnim nestancima

- pravovremeno procjenjivanje troškova provođenja godišnjeg plana izvještavanja, te njihovo usklađivanje s raspoloživim finansijskim sredstvima i uvrštavanje u budžet MLJPI-a;
- pravovremeno i dobro pripremljeno pristupanje drugim izvorima finansiranja, poput domaćih i evropskih fondova, donatorskih sredstava itd.

Obrazac br. 29 je forma godišnjeg finansijskog plana namijenjenog primjeni godišnjeg plana provođenja.

Finansijski plan priprema se u posebnoj koordinaciji sa sektorom MLJPI-a nadležnim za finansije. Nacrt finansijskog plana razmatra se na nivou radne grupe MLJPI-ako ja analizira utvrđene procjene troškova i dogovara se o eventualnim korekcijama. Naročita pažnja posvećuje se izvorima finansiranja, tj. mogućnostima nalaženja vanjskih izvora finansiranja kako bi se smanjio pritisak na sam budžet MLJPI-a.

U slučaju ozbiljnih finansijskih ograničenja radna grupa MLJPI-a postiže i dogovor o izvjesnim revizijama godišnjeg plana izvještavanja u smislu izmjene ili čak i odustajanja od nekih aktivnosti. Pri tome se mora imati na umu da ove izmjene znače izmjenu godišnjeg plana izvještavanja što se može, u većoj ili manjoj mjeri, odraziti i na ispunjavanje strateških ciljeva postavljenih u samom okvirnom programu izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora.

Cjelokupni proces planiranja na svim nivoima, od strateškog, preko taktičkog do operativnog, te samo izvještavanje omogućava kvalitetan uvid u potrebe za obukom i edukacijom, kako na nivou MLJPI-a, tako i svih aktera koji su u većoj ili manjoj mjeri uključeni u proces izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora u oblasti ljudskih prava. Radna grupa MLJPI-a, kao tijelo koje ima najpotpuniji uvid u potrebe sistema izvještavanja u ovom pogledu, utvrđuje prioritetne aktivnosti obuke i edukacije koje uključuje u prijedlog godišnjeg plana provođenja.

4. Lista potrebnih akata i obrazaca

ODLUKA O PRIPREMI I PROVOĐENJU OKVIRNOG PROGRAMA IZVJEŠTAVANJA O PROVOĐENJU MEĐUNARODNIH UGOVORA O LJUDSKIM PRAVIMA

RJEŠENJE O IMENOVANJU RADNE GRUPE ZA PRIPREMU I PROVOĐENJE OKVIRNOG PROGRAMA IZVJEŠTAVANJA O PROVOĐENJU MEĐUNARODNIH UGOVORA O LJUDSKIM PRAVIMA

PREDMET: POZIV ZA PRISUSTVO RADIONICI "PRIMJENA METODOLOGIJE IZVJEŠTAVANJA O PROVOĐENJU MEĐUNARODNIH UGOVORA U OBLASTI LJUDSKIH PRAVA"

RADIONICA "PRIMJENA METODOLOGIJE IZVJEŠTAVANJA O PROVOĐENJU MEĐUNARODNIH UGOVORA U OBLASTI LJUDSKIH PRAVA"

NAJAVA PRIPREME I PROVOĐENJA OKVIRNOG PROGRAMA IZVJEŠTAVANJA O PROVOĐENJU MEĐUNARODNIH UGOVORA O LJUDSKIM PRAVIMA

UPITNIK ZA IZVJEŠTAJNE JEDINICE/ADMINISTRATIVNE IZVORE INDIKATORA LJUDSKIH PRAVA

PRATEĆI AKT UZ UPITNIK O GODIŠNjim BAZNIM INDIKATORIMA LJUDSKIH PRAVA

UPITNIK O GODIŠNjim BAZNIM INDIKATORIMA LJUDSKIH PRAVA

STRUKTURA – OKVIRNI PROGRAM IZVJEŠTAVANJA O PROVOĐENJU MEĐUNARODNIH UGOVORA O LJUDSKIM PRAVIMA

UPOREDNI PREGLED BAZNIH INDIKATORA LJUDSKIH PRAVA

PREDMET: POZIV ZA PRISUSTVO RADIONICI "STRATEŠKO PLANIRANJE IZVJEŠTAVANJA O PROVOĐENJU MEĐUNARODNIH UGOVORA U OBLASTI LJUDSKIH PRAVA"

RADIONICA "STRATEŠKO PLANIRANJE IZVJEŠTAVANJA O PROVOĐENJU MEĐUNARODNIH UGOVORA U OBLASTI LJUDSKIH PRAVA"

ODLUKA O USVAJANJU OKVIRNOG PROGRAMA IZVJEŠTAVANJA O PROVOĐENJU MEĐUNARODNIH UGOVORA O LJUDSKIM PRAVIMA ZA PERIOD 20__ - 20__ GODINE

STRUKTURA – PLAN IZVJEŠTAVANJA O PROVOĐENJU "NAZIV MEĐUNARODNOG UGOVORA"

RADNI OBRAZAC ZA IZRADU IZVJEŠTAJA O PROVOĐENJU "NAZIV MEĐUNARODNOG UGOVORA"

ODLUKA O USVAJANJU PLANA ZA IZRADU IZVJEŠTAJA O PROVOĐENJU "NAZIV MEĐUNARODNOG UGOVORA"

PRATEĆI AKT/ZAHTJEV ZA IMENOVANJE ČLANA RADNE GRUPE ZA IZRADU IZVJEŠTAJA O PROVOĐENJU "NAZIV MEĐUNARODNOG UGOVORA" UZ ODLUKU O USVAJANJU PLANA ZA IZRADU IZVJEŠTAJA O PROVOĐENJU "NAZIV MEĐUNARODNOG UGOVORA"

ODLUKA O IMENOVANJU RADNE GRUPE ZA IZRADU IZVJEŠTAJA O PROVOĐENJU "NAZIV MEĐUNARODNOG UGOVORA"

PREDMET: POZIV NA PRVU SJEDNICU RADNE GRUPE ZA IZRADU <PUNI NAZIV IZVJEŠTAJA>

PRATEĆI AKT UZ UPITNIK ZA IZVJEŠTAJNE JEDINICE ZA DOSTAVU PODATAKA ZA PRIPREMU IZVJEŠTAJA O PROVOĐENJU MEĐUNARODNOG UGOVORA

UPITNIK ZA IZVJEŠTAJNE JEDINICE ZA DOSTAVU PODATAKA ZA PRIPREMU IZVJEŠTAJA O PROVOĐENJU MEĐUNARODNOG UGOVORA

ZAHTJEV ZA VALIDACIJU NACRTA IZVJEŠTAJA O PROVOĐENJU "NAZIV MEĐUNARODNOG UGOVORA"

ODLUKA O USVAJANJU NACRTA IZVJEŠTAJA O PROVOĐENJU "NAZIV MEĐUNARODNOG UGOVORA" I PROVOĐENJU JAVNIH KONSULTACIJA

OBAVJEŠTENJE O PROVOĐENJU JAVNIH KONSULTACIJA/PRATEĆI AKT UZ OBRAZAC ZA JAVNE KONSULTACIJE

OBRAZAC ZA JAVNE KONSULTACIJE

ZVANIČNI DOPIS KOJIM SE DOSTAVLJA PRIJEDLOG IZVJEŠTAJA O PROVOĐENJU "NAZIV MEĐUNARODNOG UGOVORA" VIJEĆU MINISTARA BiH

ODLUKA O IMENOVANJU DELEGACIJE ZA PREDSTAVLJANJE "PUNI NAZIV IZVJEŠTAJA"

GODIŠNJI PLAN PROVOĐENJA OKVIRNOG PROGRAMA ZA 20__ - 20__.

GODIŠNJI FINANSIJSKI PLAN PROVOĐENJA OKVIRNOG PROGRAMA ZA 20__ - 20__.
PETOGODIŠNJI KALENDAR OBAVEZA IZVJEŠTAVANJA U OBLASTI LJUDSKIH PRAVA

Sadržaj

1. Svaha i namjena Metodologije izvještavanja u oblasti ljudskih prava
2. Osnovni principi izvještavanja u oblasti ljudskih prava
3. Praktična primjena Metodologije izvještavanja u oblasti ljudskih prava
 - 3.1. Pripremni nivo
 - 3.2. Strateški okvir – Okvirni program izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora u ljudskim pravima (Okvirni program)
 - 3.3. Taktički okvir – Planovi izvještavanja po pojedinačnim međunarodnim ugovorima o ljudskim pravima (pojedinačni planovi izvještavanja)
 - 3.3.1. Izrada plana izvještavanja: forma plana
 - 3.3.2. Izrada plana izvještavanja: utvrđivanje indikatora za izvještavanje
 - 3.3.3. Usvajanje plana izvještavanja i imenovanje koordinatora
 - 3.3.4. Imenovanje radne grupe za izradu izvještaja
 - 3.3.5. Aktivnosti radne grupe za izradu izvještaja
 - 3.3.6. Provođenje javnih konsultacija
 - 3.3.6.1. Utvrđivanje zainteresiranih strana
 - 3.3.6.2. Forme konsultacija
 - 3.3.6.3. Javne konsultacije uz pomoć sistema za učešće na daljinu
 - 3.3.6.4. Javne konsultacije organiziranjem događaja
 - 3.3.6.5. Fokus grupe i sastanci
 - 3.3.6.6. Osmišljavanje svrsishodnih javnih konsultacija
 - 3.3.6.7. Obrazac za provođenje konsultacija o pojedinačnim izvještajima
 - 3.3.7. Izrada prijedloga izvještaja
 - 3.3.8. Dostavljanje izvještaja ugovornom tijelu
 - 3.3.9. Prezentacija izvještaja ugovornom tijelu
 - 3.3.10. Dostavljanje zaključnih komentara
 - 3.3.11. Dostavljanje informacija o oblastima od posebne zabrinutosti
 - 3.4. Operativni okvir – godišnji plan primjene okvirnog programa izvještavanja o provođenju međunarodnih ugovora o ljudskim pravima (godišnji plan provođenja)
4. Lista potrebnih akata i obrazaca